

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Biesert* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd;

2:o) angående inköp af mark från Säfveåns aktiebolag till bangårdsanordningar i Göteborg;

3:o) angående anslag till påbörjande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan samt angående uppgörelser med enskilda vattenverksägare därstädes m. m.; och

4:o) angående en inkomstskatt för år 1907.

Herr statsrådet *Sidner* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående förläggande af en skeppsgosse-kår till Marstrand.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 80, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till bestridande af den statsverket åliggande kostnaden för anbringande af stängsel kring sockerfabriker m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Föredrogs å nyo sammansatta banko- och lagutskottets den 5 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner dels angående förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolag m. m., dels ock med förslag till lag om än-

drad lydelse af 1 § i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Genom proposition, n:o 21, af den 1 januari 1906 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda utdrag af i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga, utom annat, ett propositionen vidfogadt förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolag.

Sedan ifrågavarande proposition hänvisats till lagutskottet, hade detta utskott, efter öfverenskommelse med bankoutskottet, öfverlämnat densamma till behandling af sammansatt banko- och lagutskott, hvilket sistnämnda utskott i första punkten af föreliggande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte antaga omförmälda, i propositionen n:o 21 innefattade förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolag.

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herrar *Sjöcrona* och *Rettig* mot vissa delar af motiveringen.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr *Sjöcrona*, som yttrade: I afseende å föredragningssättet tillåter jag mig föreslå, att betänkandet föredrages punktvis, att det vid hvarje punkt omförmälda lagförslag föredrages paragrafvis med ingress och rubrik sist, att lagförslagets text ej må uppläsas i andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres, att vid föredragning af den först förekommande paragrafen i första lagförslaget öfverläggningen må omfatta den föreliggande frågan i dess helhet samt att, för den händelse något af lagförslagen kommer att i vissa delar återförvisas, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.

Punkten 1.

Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolag.

77 §.

Denna § hade i förslaget följande lydelse:

Tillsyn öfver bankbolag utöfvas, på sätt i denna lag sägs, dels af Konungens befallningshafvande och dels af en för hela riket gemensam bankinspektion.

Ledamot af bankinspektionen må ej deltaga i styrelsen af eller vara anställd vid bankinrättning, öfver hvilken bankinspektionen har att utöfva tillsyn.

Närmare bestämmelser om bankinspektionens organisation och verksamhet meddelas af Konungen.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Herr Sjöcrona: Riksdagen aflät den 21 mars sistlidet år en skrifvelse, däri Riksdagen på anförda skäl uttalade, att en omorganisation af bankinspektionen, som äfven erfarenheten syntes hafva visat, vore i hög grad påkallad, hvarför Riksdagen anhöll »att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om förändrad organisation af den utaf staten öfver bankverksamheten utöfvade kontrollen och förelägga Riksdagen de förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning». Sedan en kommitté afgifvit yttrande och förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t nu uppfyllt Riksdagens önskan genom att framlägga dels ett statsrådsprotokoll, innefattande departementschefens yttrande, huru bankinspektionen och bankkontrollen borde ordnas, och dels nu föreliggande propositioner angående vissa förändringar i banklagarna af år 1903.

Kungl. Maj:t har icke begärt något Riksdagens yttrande i fråga om själfva organisationen. Men den nu föredragna paragrafen har följande lydelse:

»Tillsyn öfver bankbolag utöfvas, på sätt i denna lag sägs, dels af Konungens befallningshafvande och dels af en för hela riket gemensam bankinspektion.

Ledamot af bankinspektionen må ej deltaga i styrelsen af eller vara anställd vid bankinrättning, öfver hvilken bankinspektionen har att utöfva tillsyn.

Närmare bestämmelser om bankinspektionens organisation och verksamhet meddelas af Konungen.» Af stadgandet i denna sista punkt, jämfördt med den bestämmelse, som förekommer i 88 § därom, att ifrågavarande bolag skola till bestridande af kostnaderna för bankinspektionens organisation och verksamhet årligen erlägga bidrag enligt de bestämmelser, som meddelas af Konungen i enlighet med i paragrafen angifna grunder, framgår, att Konungen skulle bestämma öfver organisationen af den nya bankkontrollen. Kungl. Maj:t har endast föreslagit Riksdagen att antaga här föreliggande lagar, och det är ju riktigt, att hvad Riksdagen i nämnda skrifvelse begärt härigenom vore uppfyllt, då nämligen, om Riksdagen antog dessa lagar, Riksdagen också därmed gifvit Kungl. Maj:t rätt att organisera bankinspektionen, på sätt han funne för godt. Utskottet har emellertid enhälligt ansett, att Riksdagen icke gärna kan bifalla den nu föredragna paragrafens stadgande om en för riket gemensam bankinspektion, utan att Riksdagen förvissat sig om, att organisationen af bankinspektionen blir fullt tillfredsställande. Därför har utskottet ansett sig skyldigt att ingå i granskning utaf det förslag om denna organisation, som föreligger i statsrådsprotokollet, och däröfver afgifna yttrande.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
de solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

Utskottet har enhälligt godkänt förslaget om inrättande af en bankinspektion. Denna skulle, som herrarne behagade inhämta af betänkandet, blifva ett själfständigt, kollegialt beslutande ämbetsverk, hvars chef skulle blifva bankinspektören. Förutom den sistnämnde skulle bankinstitutionen bestå af fyra ledamöter, en biträdande ledamot, som endast skulle vara med, då det vore sessioner i kollegiet, en sekreterare, som skulle vara ledamot och tillika bestrida sekreteraregöromålen, och två bankassistenter, hvilka jämte bankinspektören själf skulle verkställa alla nu så talrikt förekommande bankundersökningar. Detta kollegiala ämbetsverk skulle, när det hade sessioner, icke bestå af mera än tre ledamöter, nämligen bankinspektören, den biträdande ledamoten samt antingen sekreteraren eller en af assistenterna, beroende på ärendets beskaffenhet. I allt detta har utskottet fullkomligt enhälligt anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag, dock med den jämkning, att utskottet i afseende på utnämning och förordnande af assistenterna och sekreteraren som sin åsikt gentemot Kungl. Maj:t framhållit, att dessa icke borde förordnas af chefen för finansdepartementet, utan af Kungl. Maj:t, då detta naturligtvis bäst öfverensstämmer med deras ställning såsom beslutande ledamöter i ett kollegialt ämbetsverk. Jag skall därför icke nu vidare uppehålla mig vid frågan om själfva organisationen af bankinspektionen.

Skiljaktigheten mellan utskottets majoritet och reservanterna — d. v. s. undertecknad och herr Rettig samt med oss herr Lindgren, som emellertid icke kunde blifva antecknad såsom reservant, därför att han icke hade tillfälle att deltaga vid ärendets slutliga behandling inom utskottet — ligger däri, att utskottsmajoriteten i likhet med kommittén och departementschefen ansett, att, sedan den nuvarande bankassistenten blifvit öfverflyttad till bankinspektionen, de på finansdepartementets bankbyrå kvarstående tjänstemännen, byråchefen och amanuensen, icke kunde undvaras, samt velat behålla sambandet mellan bankbyrån och bankinspektionen genom vidtagande af den anordning, att bankinspektören tillika skulle vara byråchef i finansdepartementet och sekreteraren hos bankinspektionen tillika amanuens därstädes, under det att reservanterna icke kunnat anse detta vara lämpligt, om än det icke kan bestridas, att det ligger inom möjlighetens område att genomföra en sådan anordning.

Den af majoriteten föreslagna anordningen innebär en fullständig nyhet, som man förut aldrig hört talas om i vårt land. Jag skall tillåta mig att erinra, att exempelvis presidenten i kammarrätten och chefen för statskontoret naturligtvis skulle vara mycket lämpliga som biträden vid beredning i finansdepartementet af ärenden angående bevilningsfrågor och statsregleringsfrågor. Hvad särskildt de två nuvarande innehafvarne af dessa befattningar angår, hafva båda varit kansliråd och expeditionschefer i nämnda departement samt den ene dessutom konsultativt statsråd och den andre chef för finansdepartementet. Man skulle väl icke kunna tänka sig några ypperligare personer till att bestrida göromål af sådan art och bi-

träda departementschefen med dessa ärendens beredning, men jag tager för afgjort, att, om någon skulle framkomma med ett förslag om att dessa två ämbetsmän skulle tillika vara anställda i finansdepartementet såsom biträden mot ordinarie lön, detta skulle mottagas med ett verkligt löje. Nu invänder man naturligtvis, att dessa personer äro så höga ämbetsmän, att en sådan anordning icke vore passande, och det är just hvad äfven jag tycker. Men bankinspektören blir också en ganska hög och viktig ämbetsman efter den nu föreslagna organisationen. Han får visserligen icke ämbetsvärdighet som nämnde två ämbetsmän, men blir väl jämställd ungefär med en öfverdirektör och således en ganska förnämlig ämbetsman. Detta är dock tämligen oviktigt i jämförelse därmed, att, om bankinspektören skall motsvara hvad Riksdagen önskar af honom, han säkerligen får tillräckligt att göra i denna egenskap och blir lika mycket upptagen af sin tjänstebefattning som nämnde två chefer för centrala verk. Jag vill vidare erinra därom, att, ehuru i civildepartementet förekommer en mängd ärenden om väg- och vattenbyggnads- och järnvägsbyggnadsfrågor, om hälsovård och dylikt, hvilka ärenden alla uppenbarligen i högre grad än bankfrågor erfordra en särskild fackkunskap och tekniska insikter, väl icke någon ändå tänkt sig att föreslå, att cheferna för de centrala verk, som handlägga sådana frågor, skulle vara ordinarie biträden i civildepartementet. Men jag har ännu närmare liggande exempel att åberopa. Det är icke synnerligen länge sedan landtbruksstyrelsen inrättades och några år därefter inrättades ett särskildt jordbruksdepartement. Men icke har väl någon tänkt sig eller velat föreslå, att chefen för landtbruksstyrelsen skulle biträda i vederbörande departement med beredning af landtbruksärenden, och detta, ehuru denne chefs aflöningsförmåner icke uppgå till mer än 7,000 kronor, så att han ganska väl kunde behöfva tillökning i aflöning genom arfvode som biträde? Och till sist vill jag fästa uppmärksamheten på försäkringsinspektionen. I sammanhang med antagandet af 1903 års lagar angående försäkringsrörelsen inrättades en försäkringsinspektion. Före denna tid var den nuvarande försäkringsinspektören förordnad såsom biträde till chefen för civildepartementet vid behandlingen af frågor om försäkringsväsendet. Det ansågs emellertid icke lämpligt och förenligt med hans ställning såsom chef för försäkringsinspektionen, att han tillika skulle vara departementschefens biträde, utan därtill förordnades efter nämnda lagars tillkomst en annan person.

Hvad kan då vara anledningen till att man just i detta afseende vill införa en så fullständigt ny och okänd anordning? Ty icke kunna väl bankärendena vara af en så mystisk beskaffenhet, att det icke finnes någon annan än bankinspektören, som skulle kunna vederbörligen bereda dem i finansdepartementet? Jag tror mig emellertid kunna besvara nämnda fråga. Den nuvarande bankinspektören är samme man, som i slutet af 1880-talet blef antagen till bankinspektör på förordnande och som sedan jämväl blifvit kansliråd och byråchef för behandling af de bankärenden, som förekomma i

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*
(Forts.)

*Lagförslag om statsrådet. Han har enligt sammanstämmande vitsord skött sig ut-
ändrad lydelse märkt väl, och jag är öfvertygad om att han är mycket väl förtjänt
af vissa §§ i af det beröm, som kommit honom sålunda till del. Det är ju naturligt,
lagen angäen- att vid sådant förhållande det utbildat sig en föreställning i finans-
deklarationerna de solidariska departementet, att någon bättre anordning icke kan påfinnas, än att
bankbolag. samme bankinspektör fortfarande som hittills har det hela om hand.
(Forts.)*

Jag vill icke heller bestrida, att detta för ett eller annat år kan gå för sig, särskildt så länge den nuvarande innehafvaren, som är en äldre man, kan hålla ut och stå kvar på sin plats. Men hvad jag vill bestämdt bestrida är, att man vid en organisationsfråga sådan som denna bör och får taga hänsyn till sådana rent personliga förhållanden.

Både kommittén, departementschefen och utskottets majoritet hafva också själfva erkänt, att det ligger en viss oegentlighet i den föreslagna anordningen. Lagen uppställer nämligen två fall, då besvär kunna anföras mot bankinspektionens beslut, och det går naturligtvis då icke för sig, att chefen för bankinspektionen i finansdepartementet föredrager besvär, som anförts mot hans eget beslut. Man har därför också för detta fall i förslaget till instruktion inrymt ett stadgande, att besvären i detta fall skola föredragas af någon annan i departementet.

Nu skola, som jag redan påpekat, icke endast bankassistenterna utan äfven bankinspektören ärligen verkställa bankundersökningar. Om herrarne slå upp på sid. 29 i betänkandet, synes där, att, under det att bankernas antal år 1868 utgjorde endast 25 stycken, detsamma nu stigit till 75 stycken och att afdelningskontorens antal nu är 334. Vidare framgår, att under femårsperioden 1900—1905 bankernas antal stigit från 66 till 75 och afdelningskontorens från 216 till 334. Antagligt är väl också, att ytterligare flera afdelningskontor komma att bildas, om än icke så många nya banker komma att inrättas, då ju utvecklingen nu går i den riktningen, att man slår ihop banker. Det är ju gifvet, att, då ett så stort antal afdelningskontor och banker behöfva inspekteras och undersökas hvarvenda år, såväl assistenterna som bankinspektören själf för detta ändamål måste företaga resor i landet och vara borta flera veckor hvardera. Under denna tid behöfver visst icke arbetet i bankinspektionen hvilat; sekreteraren kan mycket väl sysselsättas med bearbetande af statistiken, som enligt min åsikt bör ombesörjas af bankinspektionen. Men om bankinspektören är borta flera veckor å rad, kan han till följd däraf icke tjänstgöra i finansdepartementet och man har då icke hans biträde därstädes, utan hans göromål få ombesörjas af någon annan.

På grund af allt, som jag nu endast i största möjliga korthet anfört, kan jag icke finna annat, än att den här föreslagna anordningen är oegentlig och olämplig, äfven om finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli fortfarande icke blott skulle handlägga sådana ärenden, som föredragas inför Kungl. Maj:t om fastställande af bolagsordningar, lagstiftningsfrågor och besvär, utan äfven bearbeta och publicera bankernas månadsrapporter och

deras årsredogörelser. Kommittén och med kommittén chefen för finansdepartementet och utskottets majoritet hafva nämligen ansett, att dessa publikationer böra verkställas genom finansdepartementet utaf det mycket sökta skälet, att kostnaderna därför icke borde bestridas utaf de bidrag, som tillskjutits af bankerna. Hvad detta angår, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att utaf hela bankkontrollen väl just publicerandet af dessa uppgifter, hvarigenom allmänheten och delägarne och äfven bankerna själfva ömsesidigt sättas i tillfälle att bilda sig ett omdöme, huru bankerna skötas, är det, som i första rummet tillhör en ändamålsenligt anordnad kontroll. Den stora bankkommittén, som afgaf förslag till 1903 års lagar, ställde också publicerandet af uppgifterna om bankerna i första rummet såsom ett medel att åstadkomma lämplig kontroll. Jag kan således icke finna annat, än att det är fullkomligt berättigadt och i sin ordning, att bankerna få vidkännas den kostnad, som kan härflyta af detta publiceringsarbete. Det är efter min åsikt dessutom alldeles nödvändigt, att bankinspektionen ombesörjer detta arbete. Enligt de lagar, som skola antagas, skola för ändamålet erforderliga uppgifter nämligen skickas till bankinspektionen, som skall granska dem. Hvad skulle det då vara för anledning, att bankinspektionen, sedan den granskat uppgifterna, skulle lämna dem ifrån sig endast för att sammandrag däraf skulle upprättas och publiceras i finansdepartementet? Det blir ett ingripande i bankinspektionens verksamhet, som enligt mitt förmenande är olämpligt.

Afsöndrar man nu detta arbete, som erfordras för publicerande af uppgifterna, så återstår, såsom herrarne kunna inhämta på sid. 41 i min och herr Rettigs reservation, endast ett högst obetydligt antal ärenden, som skulle beredas till föredragning inför Kungl. Maj:t. Totalsumman af dessa ärenden har under de senast förflutna fyra åren utgjort 158, nämligen 5 frågor om lagstiftning, 97 frågor om fastställande eller ändring af bolagsordningar, hvaraf naturligtvis ändringarna utgjort det öfvervägande flertalet, vidare 29 frågor om fastställande eller ändring af ordning för andra låneanstalter, 18 besvär i sparbanks- och pantbanksmål samt 9 öfriga mål och ärenden. Om antalet af dessa mål fördelas på de fyra åren, så blir det i medeltal för år icke fullt 40 ärenden, af hvilka ett betydligt antal utgöres af ändringar i bolagsordningar.

Kan man verkligen påstå, att för detta ändamål skulle behövas en särskild byråchef i finansdepartementet och till på köpet en amanuens såsom biträde till honom? Det skulle då vara därför, att ärendena äro af så säregen beskaffenhet. Därom har jag redan yttrat mig, och jag vill ytterligare påpeka, att sedan vi år 1903 fått fullständiga lagar om solidariska bankbolag och bankaktiebolag, så är bankernas verksamhet därigenom reglerad, och bolagsordningarna spela numera alls icke den roll, som de förut gjort. Konsten att granska dem kan omöjligen vara så svår, att icke en duglig man skall kunna biträda därmed. Då undantagsvis förekommer ett ärende om lagstiftning eller om någon bolagsordning, beträffande hvilken chefen för finansdepartementet anser sig behöfva närmare

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*
(Forts.)

*Lagförslag om utredning, står det ju honom fritt att inhämta yttrande från bank-
ändrad lydelse inspektionen.*

af vissa §§ i Nu säger man — det har särskildt framhållits inom utskottet
lagen angående — att detta skulle leda till ett mångskrifveri och en byråkratism,
de solidariska som man helst borde undvika. Det är klart, att om bankinspektionen
bankbolag. skall afgifva ett utlåtande, så måste den skriva det, men huru
(Forts.) många utlåtanden är det här fråga om? Det kan åtminstone icke
blifva mera än 40 om året. Icke kan man antaga, att ett sådant
skrifveri skulle erfordras beträffande alla möjliga små ändringar
i bolagsordningarna. Detta skrifarbete kan således icke spela någon
som helst roll. Men därigenom att man inforrdar yttrande från
bankinspektionen, ställer man sig 10 § regeringsformen till full-
ständig efterrättelse. Denna paragraf stadgar, att departementschef
skall bereda ärendena genom inhämtande af vederbörande ämbets-
verks yttrande. Sedan ett sådant yttrande afgifvits, finnes det lig-
gande i handlingarna och är således där tillgängligt, om eller när
det kan ifrågakomma att granska det beslut, som af Kungl. Maj:t
fattats.

På grund af allt detta hafva vi reservanter ansett, att bank-
byrån kan och bör såsom sådan indragas, men att, på det att icke nå-
gon olägenhet må uppkomma i afseende å arbetskraft för göromålens
bestridande, till chefens för finansdepartementet förfogande bör af
statsmedel anvisas ett särskildt anslag till skäligt belopp, i likhet
med hvad som skett inom civildepartementet för beredande af ären-
den rörande försäkringsväsendet. Ställes ett sådant anslag till
departementschefens förfogande, står det honom fritt att, om han
eljest skulle behöfva det, anlita hvem han vill, och således äfven
bankinspektören, till att infinna sig i statsrådsberedningen och
där föredraga ett ärende. Det har händt mycket ofta. Jag erinrar
mig från min expeditiionschefstid flera fall, då andra personer än ve-
derbörande tjänstemän biträdde med dylik beredning af ärenden.
Detta har helt nyligen händt äfven i justitiedepartementet, där sek-
reteraren i Norrlandskommittén föredragit den fråga, som vi nu
snart få på kammarens bord, och det förekommer snart sagdt hvar
enda år. Skulle det ifrågakomma inspektion af någon penninginrätt-
ning, hvilken icke är att hänföra till dem, som betala bidrag, så kan
naturligtvis departementschefen mycket väl uppdraga åt bankin-
spektören att verkställa sådan inspektion mot ersättning enligt
resereglementet, så mycket hellre, som, därest bankinspektören blir
befriad från att springa i departementet, hans tid därigenom blir
mindre upptagen.

Något mer än detta hafva vi icke intagit i vår reservation. Jag
vill nämligen för ingen del söka att störta denna organisation. Jag
ser tvärtom mycket gärna, att den går igenom, om det nämligen kan
ske på ett sätt, hvarmed jag kan förlika mig. Därför har jag
heller icke framställt en annan anmärkning, som förekommit mot
själfva lagförslaget och hvilken rör de paragrafer, som handla om
Konungens befallningshafvandes ställning till den lokala tillsynen.
Där står nämligen, att om bankstyrelse fattar beslut, som står i

strid mot lag och ej är af beskaffenhet att medföra ansvar, så skall Konungens befallningshafvande förbjuda verkställighet af beslutet eller förelägga styrelsen att i saken göra rättelse, men om det gäller förvaltning och bokföring, får Konungens befallningshafvande, enligt hittills gällande lag, icke meddela dylikt förbud annat än på framställning af *bankinspektören*. Detta har nu blifvit ändradt till *bankinspektionen*. Jag kan dock icke finna annat, än att, då här inrättas ett kollegialt beslutande ämbetsverk, detta ämbetsverk själf kan och bör fatta sina beslut, och att det icke bör nödgas gå till Konungens befallningshafvande och säga, att man önskar, att det och det skall ske; därför anhåller man, att Konungens befallningshafvande ville vara god och meddela ett beslut. Det är uppenbart i sin ordning, att ämbetsverket själf skall meddela ett dylikt beslut.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

Hvad för öfrigt detta angår, att Konungens befallningshafvande skall utöfva en sådan tillsyn, så är det, mina herrar, en organisation på papperet. Konungens befallningshafvande har sannerligen icke tid att följa verksamheten hos alla bankkontor på ett sådant sätt, att ett inskridande kan ske, förrän saken blifvit föremål för allmän uppmärksamhet, men då är det oftast för sent. När bankinspektionen nu får tillräckliga krafter, bör den själf taga reda på sådana förhållanden och själf meddela beslut. Det har hittills varit nödvändigt att hafva en sådan konstig anordning, så länge nämligen kontrollen utöfvas af chefen för finansdepartementet och den honom biträdande bankinspektören, ty de kunna icke meddela beslut. Därför har man måst anlita den utvägen att låta Konungens befallningshafvande vara den, som formellt meddelar beslut. Men när man nu får ett själfständigt beslutande kollegialt ämbetsverk, menar jag, att detta ämbetsverk ovillkorligen bör själf fatta beslut och att länsstyrelserna böra befrias från ett uppdrag, som de i hvarje fall icke kunna nöjaktigt utföra.

Orsaken, hvarför jag icke upptagit detta i reservationen, är, såsom jag redan antydtt, den, att jag icke velat på något sätt gifva anledning till, att denna fråga skulle helt och hållet falla. Om det hade varit möjligt att i Andra Kammaren få igenom den motivering, som jag föreslagit, och om Första Kammaren hade biträdt densamma, så kunde man låtit frågan om nu antydda nödiga lagändring hvilat, till dess bankinspektionen hade hunnit att blifva litet mera varm i kläderna. Det var verkligen två ledamöter från Andra Kammaren, som under våra förhandlingar i utskottet tycktes vilja gå med på vår reservation, men vid den slutliga behandlingen gingo de öfver till majoriteten, och det finnes således icke någon som helst utsikt, att ens ett yrkande i denna riktning kommer att framställas i Andra Kammaren. Om man tänker sig, att här skulle bifallas ett yrkande om ändring i motiveringen, så skulle detta alltså icke leda till något annat, än att det icke blefve någon motivering alls, hvilket ju vore synnerligen olämpligt.

Då förhållandet är sådant, att jag anser den ifrågasatta organisationen oegentlig och olämplig, då de brister i lagförslaget, som

Lagförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen angående solidariska bankbolag.

jag anmärkt, icke blifvit rättade, och då det uppenbarligen icke kan leda till någon synnerligen stor skada, om ärendet uppskjutes på ett år, så skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka afslag.

Herr Rabe: Innan jag går att uttala mig i den fråga, som nu föreligger till kammarens afgörande, önskar jag att få framhålla några allmänna synpunkter med afseende å den för vårt land egendomliga institution, som kallas bankinspektionen.

Det torde vara kammarens ledamöter bekant, att bankinspektionen ursprungligen uppstått såsom en följd af de enskilda bankernas sedelutgifning, och det var ju ganska förklarligt, att, sedan statsmakterna funnit denna sedelutgifning vara gagnelig för landets ekonomiska förkofran, de skulle låta sig vara angeläget att stärka förtroendet till ett så viktigt omsättningsmedel, som privatbankernas sedlar visade sig utgöra. För detta ändamål infördes kontroll öfver de sedelutgifvande bankernas skötsel. Men det var klart, att denna kontroll skulle komma att verka såsom ett skydd icke blott för innehafvarne af bankernas sedlar, utan äfven för bankernas insättare och andra fordringsägare. Sedan detta faktum tillräckligt ingått i det allmänna medvetandet, var det ett ganska kort steg man tog, då man införde kontroll äfven beträffande de icke sedelutgifvande aktiebankerna, ty, resonerade man, hvarför skulle icke deras fordringsägare likaväl få åtnjuta skyddet af den offentliga kontrollen, allra helst de icke hade bankdelägarnes solidariska ansvarighet att lita sig till.

Härmed beträdde emellertid lagstiftarne enligt min mening en väg, som lätt kan föra till svårigheter. För att få en föreställning om dessa svårigheter behöfver man blott gå till den vid förra årets lagtima riksdag väckta motion, som föranledde den riksdagskrifvelse, hvilken i sin ordning föranledt förevarande proposition. I denna motion yttrar nämligen motionären, att bankkontrollen ådragit staten ett slags moralisk proprieborgen för bankverksamheten. Om vi nu måste inrätta ett särskildt ämbetsverk, för att bankkontrollen skall kunna fylla sin uppgift, tränger sig ovillkorligen den frågan på oss: hur stort skall en gång i framtiden detta ämbetsverk blifva för att kunna följa med bankväsendets utveckling, och kan icke den tid komma, då staten icke längre kan utöfva en sådan kontroll öfver bankverksamheten som den, man nu fordrar? Är det någon, som kan tänka sig, att t. ex. i England, Förenta staterna eller Tyskland en bankinspektion skulle kunna äga rum lika med den, som sker hos oss? Det är därför af vikt, att man åtminstone i ett hänseende sätter en gräns för bankinspektionens ändamål, och jag skall inskränka mig till att negativt uttrycka denna gräns, då jag säger, att bankinspektionen icke bör gå utöfver att försöka skydda fordringsägarnes intressen.

Jag anser mig hafva särskild anledning att betona detta, därför att, då för några år sedan med en större bank inträffade en olycka, som föranledde bankens ombildning, man fick läsa och höra, huru delägare i den åsyftade banken framställde anmärkningar

mot bankinspektören för bristande nit och uppmärksamhet å hans sida samt anklagade honom för den inträffade kalamiteten. Ett sådant tal anser jag böra från statens sida tillbakavisas. Delägarne uti en bank, som drifva affären, få icke räkna på att staten skall vara högste uppsyningsman öfver styrelsens åtgöranden. De få komma ihåg, att om dem gäller hvad som stadgas i 18 kap. 4 § handelsbalken: »Hafver någon fått fullmakt, att för annan göra och låta, och tager den skada därpå, som fullmakt gaf; skylle sig själf, som sig ej bättre föresåg.»

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Om man fasthåller vid denna begränsning af bankinspektionens verksamhet, vinner man också därmed, att man icke tvingar bankinspektören att vid inspektioner ingå i alltför småaktiga detaljer, då han lätt kommer in på områden, som antingen alldeles icke tillhöra honom eller där han icke äger en sakkännedom, hvilken går upp mot den, som styrelsen besitter. Genom ett alltför långt ingående i detaljer löper bankinspektören fara att förlora sin auktoritet gentemot bankerna, och den auktoriteten bör framför allt upprätthållas.

Öfvergår jag härefter till den fråga, som föreligger till afgörande, kan jag till en början fastslå, att mellan utskottets majoritet och reservanterna icke råder någon meningsskiljaktighet därom, att bankinspektionen behöfver ökade arbetskrafter, icke heller om lämpligheten af inspektionens organisation såsom kollegial myndighet, på det sätt, som i propositionen antydes. Striden står egentligen om fortvaron af den inom finansdepartementet förefintliga bankbyrån. Den vilja reservanterna borttaga, och sammankopplingen mellan bankbyrån och bankinspektionen har af den föregående ärade talaren ansetts vara så betänklig, att han yrkat afslag på utskottets betänkande i dess helhet. Jag tillåter mig att för min del hysa den uppfattningen, att de skäl, som af talaren anfördes till stöd för hans uppfattning och hvilka återfinnas i reservationen, allesammans äro af uteslutande formell natur och därför, efter mitt sätt att se, af jämförelsevis underordnad beskaffenhet.

Enligt det Riksdagen meddelade förslaget till instruktion för bankbyrån inom finansdepartementet skulle det åligga byråchefen »att till underdånig föredragning bereda ärenden angående dels lagstiftningen rörande banker och hypoteksinrättningar och dels fastställande af ny eller förändring af gällande bolagsordning för enskild bank, aktiebank, hypoteksförening och annan låneanstalt, äfvensom de öfriga frågor rörande bank- och andra låneinrättningar, som kunna förekomma». Jag måste då fråga mig: finnes det några reella fördelar förenade därmed, att bankinspektören är den, som bereder dessa ärenden och föredrager dem hos statsrådsberedningen? Jag vill då till en början framhålla, såsom också utskottet gjort i sitt betänkande, att det i själfva verket ju icke kan finnas någon person, som är mera skickad att föredraga dessa ärenden inför statsrådsberedningen än just bankinspektören, ty hvem skulle vara mera sakkunnig däri än han? Reservanterna ha icke heller — och det har den siste talaren i sitt anförande ytterligare betonat —

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*
(Forts.)

velat förbjuda bankinspektören att föredraga inför statsrådsberedningen. Tvärtom har han förutsatt, att fall kunna inträffa, då bankinspektören är den, som ovillkorligen är lämpligast att föredraga vissa ärenden. Till dessa fall höra de, då fråga är om ny eller förändrad lagstiftning angående banker eller om inrättande af banker, hypoteksföreningar eller andra sådana låneanstalter, hvarom i det af mig citerade momentet i instruktionen förmåles. Beträffande dessa ärenden finnes det naturligtvis ingen person, som har större erfarenhet och mera sakkunskap än just bankinspektören, och det synes mig klart, att vi alla måste önska, att den största sakkännedom, som står till buds, må få tillfälle att göra sig hörd vid beredning af ärenden hos regeringen.

Det betonades af den siste ärade talaren, att vår nuvarande banklagstiftning vore af den art, att bankernas bolagsordningar numera vore af mycket liten betydelse, enär bankernas rörelse reglerats i banklagarna. Nej, det förhåller sig icke så. Det är tvärtom stadgadt, att i bolagsordningen skall angifvas, hvilka rörelsegrenar en bank ämnar drifva. Det kan ju mycket lätt tänkas, att med bankväsendets utveckling banker kunna vilja kasta sig på rörelsegrenar, som utomlands drifvas, men icke ännu hunnit hit. Hvem skall då yttra sig om lämpligheten af huruvida en bank må utöfva en sådan rörelsegren, om icke just bankinspektören? Han är den, som har bästa insikten i bankväsendet. Han ser bäst, hvart det hela bär, och hans omdöme bör uppenbarligen vara af den största vikt. Nu säger man emellertid: man kan remittera en dylik fråga till bankinspektionen och få den grundlagsenligt behandlad af ett ämbetsverk, till hvilket ärendet kan remitteras, och så får man det ena utlåtandet häftadt vid det andra. Detta är visserligen bra, men det är icke lika bra, som om inspektören finge stå inför statsrådsberedningen och föredraga ärendet, muntligen tillkännagifva sin mening och blifva underkastad korsförhör. Genom en sådan muntlig förhandling kommer sannolikt det bästa resultatet fram. Det är en erfarenhet, som hvar och en från sitt verksamhetsområde kan bekräfta. När det nu är så, att det är så många frågor, i hvilka bankinspektören måste anses vara den lämpligaste föredraganden, hvarför skall man icke helt enkelt kunna säga, att bankinspektören skall i regeringen föredraga *alla* banker eller lagen om banker rörande och därmed likartade ärenden?

Det tillkommer dessutom den omständigheten, att inspektion sker icke blott i banker, utan äfven i hypoteksanstalter. Hittills ha dessa inspektioner förrättats af bankinspektören. Hvad hypoteksinrättningarna beträffar, är det icke någon lätt sak att revidera dem, om det skall göras en ordentlig granskning, ty därtill fordras den största sakkännedom. Hvem skall hädanefter förrätta dessa inspektioner, om bankbyrån upphör? Jo, antagligen kommer bankinspektören att i hvarje särskildt fall förordnas att göra det. Hvarför kan man då icke lika gärna från början låta bankinspektören såsom byråchef i finansdepartementet hafva till åliggande

att förrätta dessa inspektioner, när det i alla fall blir han, som i regel får förrätta dem?

Reservanterna hafva, för att få bort bankbyrån, tagit sig före att från bankbyrån till bankinspektionen öfverflytta åtskilliga ärenden, som egentligen icke höra till bankinspektionen, men som man måste hafva bort från bankbyrån för att få bort byrån själf. Statistiken hör bland annat dit. Denna statistik är af två slag. Den rör dels de egentliga bankerna, dels hypoteksbanken och hypoteksföreningarna. Nu är det icke fråga om, att man vill skilja på detta, utan man vill lägga alltsammans på bankinspektionen. Är det emellertid icke en mycket större oformlighet än något, hvarom hittills talats, att bankinspektören skall sysselsätta sig med bearbetande och offentliggörande af statistiska uppgifter från hypoteksbanken och hypoteksföreningarna, med hvilka han på grund af sitt ämbete icke har något att skaffa? Och hvarför skola bankerna betala allt detta arbete med och tryckningen af hypoteksinrättningarnas uppgifter, när bankerna icke stå i samma grad som hypoteksanstalterna och dessa senare icke äro underkastade bankinspektionen? Hvarför skulle för öfrigt bankerna betala hela denna statistik? Det är väl alldeles uppenbart, att talet om, att de s. k. månadsrapporterna äro till gagn ur kontrollsynpunkt för den stora allmänheten, icke håller streck, ty den stora allmänheten kan icke läsa dem på det sättet. De hafva sitt värde såsom en mätare på det ekonomiska tillståndet i landet, men just därför hafva de ett så stort allmänt intresse, att äfven om det icke finnes någon bankinspektion, skulle dessa sammanställningar af månadsrapporterna i alla händelser anses såsom ett statsändamål, hvilket borde genom finansdepartementet ombesörjas.

Den föregående ärade talaren förmenade, att det skulle blifva en stor oegentlighet, om dessa månadsrapporter insändes till bankinspektionen, där bearbetades och sedan offentliggjordes genom bankbyrån. Men är detta verkligen en oegentlighet? När dessa rapporter komma in från bankerna till finansdepartementet, kan bankinspektören oupphörligt konstatera, att de äro oriktiga. Siffror, som äro intagna under en rubrik, skola stå under en annan, med mera dylikt. Detta upptäckes genom jämförelse med föregående rapporter och kan äfven framgå af rapporten själf. Bankinspektören vänder sig till vederbörande bank, påpekar förhållandet och begär riktiga siffror. Rättelse insändes från banken, de riktiga siffrorna inarbetas i rapporten, och den föreligger i rätt skick. Sedan innehållet sålunda blifvit fastställt, är ju själfva sammanställningen för offentliggörandet ett ganska mekaniskt arbete, hvilket hvem som helst, som blir litet van därvid, kan utföra. Därför är det icke något onaturligt, att nämnda sammanställning utföres inom finansdepartementets bankbyrå och icke af bankinspektionen.

Det finnes emellertid ett skäl till, hvarför jag för min del anser det vara af vikt, att bankinspektören och sekreteraren i bankinspektionen komma att få befattning äfven med öfriga bank-

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

Lagförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen angående solidariska bankbolag.
(Forts.)

ärenden i finansdepartementet. Bankinspektionen och därmed sammanhängande göromål komma, lika litet som nu, att utfylla ifrågasvarande tjänstemäns tid. Det kan nämligen icke för män med full arbetskraft vara en tillräcklig uppgift att endast vara bankinspektör och chef för inspektionen eller sekreterare därstädes. De komma att få tid öfver. Hvarför skall då icke staten göra sig denna tid till godo genom att taga deras arbetskraft och erfarenhet i anspråk på ett område, som just är deras speciella? Det kan ju icke, såsom den siste ärade talaren ville, i detta fall göras en jämförelse med presidenten i kammarrätten eller generaldirektören i statskontoret, ty dessa båda ämbetsmän äro chefer, hvar och en för sitt verk, som tager hela deras tid och arbetskraft i anspråk. Icke kan man då pålägga dem ytterligare arbete med en stor föredragning i statsrådsberedningen. Hvad däremot bankinspektören och sekreteraren beträffar, så tages icke deras tid tillräckligt i anspråk af tjänsten.

Det finnes slutligen en synpunkt, som icke kan sägas vara afgörande, men som dock förtjänar beaktande. Det är nämligen icke så alldeles utan betydelse, att regeringen har tillgång inom kansliet till en tjänsteman, som är förfaren på det finansiella området. Många lagstiftningsfrågor finnas af finansiell och äfven ekonomisk natur, där det kan vara ytterst fördelaktigt för regeringen att kunna skicka efter en tjänsteman i ett departement och låta honom komma upp i statsrådsberedningen. Den kan i så fall upptaga hans tid så mycket, som den vill, och förelägga honom att göra det arbete, som man vill hafva gjort.

Den föregående talaren befarade, att bankinspektören icke skulle kunna uppehålla sin tjänst i bankbyrån, därför att han skulle i veckotal blifva borta på inspektioner. Ett sådant arrangement kommer dock säkerligen aldrig att träffas, att chefen för bankinspektionen skulle vara borta i veckotal. Reser han på inspektion, är den antagligen förrättad på högst 4 å 5 dagar. Han gifver sig nog icke ut på rundresa för att inspektera den ena banken efter den andra. Det vore högst opraktiskt och kommer säkert icke i fråga.

Med anledning af hvad jag sålunda anfört, yrkar jag bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Rettig: Vid inrättandet af ett nytt ämbetsverk är det ju alldeles gifvet, att olika uppfattningar skola göra sig gällande, dels om detta verks nytta och nödvändighet, dels om huru det skall sammansättas. För min del har jag från början icke varit någon särskildt varm anhängare af det nu föreliggande kungl. förslaget. Men om ett nytt ämbetsverk skall inrättas för inspektionen och kontrollen öfver bankväsendet i Sverige, så anser jag, att alla till bankväsendet hörande frågor äfven skola behandlas af detta nya ämbetsverk. Därför har jag anslutit mig till den reservation, som är afgifven af herr Sjöcrona.

Emellertid skall jag tillåta mig att, innan jag går in på själfva sakfrågan, kasta en blick tillbaka på inspektionen och kontrollen på våra banker.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Såsom en föregående talare redan nämnt, tillkom denna kontroll för att få till stånd en granskning däraf, att de sedelutgifvande bankerna uppfyllde alla bestämmelser, som voro för dem gifna — att grundfondshypotek funnes i behörig ordning, att guld-kassorna vore, som de skulle vara, och att bankerna icke öfverskrede sin befogenhet i fråga om sedelutgifningen. Då var kontrollen af högst betydande vikt och absolut nödvändig. Denna kontroll utöfvades af ett ombud, som Konungens befallningshafvande i länet hade rätt att tillsätta vid hvarje inom länet befintlig solidarisk enskild sedelutgifvande bank. Därefter tillkom, jag tror år 1886, en revisor, hvilken Konungens befallningshafvande likaledes hade rätt att tillsätta. Dessa båda funktionärer finnas ännu kvar, och meningen är nu, att de också för framtiden skola blifva kvar, men att båda dessa uppdrag skola förenas i samma persons hand, hvilken således blir både ombud och revisor. Enligt mitt förmenande är detta en af de bästa kontroller, som kan gifvas. Man har visserligen sagt, att det nog icke öfverallt är så bra, men då beror detta därpå, att man icke fått tag i rätta personen. Säkert är, och det ligger i sakens natur, att den bästa kontrollen öfvas, om man får vara med om att revidera det gångna årets räkenskaper och se, huru bankerna skött sig.

Vidare ha vi bankinspektören och den kontroll, som utöfvas af honom, och sedan har ytterligare vid hans sida tillkommit en assistent. Dessa skola se till, att bankerna sköta sin verksamhet i öfverensstämmelse med gällande lag och bolagsordning. Nu säger man, att denna kontroll icke kan blifva effektiv, såsom den nu skötes. Då frågar jag: Hvad kan det då vara, som mera behöfs? Det kan icke vara annat, än att arbetskrafterna icke äro tillräckliga. För mig synes det, att den lyckligaste lösningen af frågan vore, om den nuvarande bankbyrån finge ett par personer till, som kunde hjälpa till vid inspektionen. Men, säger man, detta är icke bra, ty då skulle finansministern fortfarande vara den ledande, den, som bankinspektören i sista hand hade att vända sig till. Han skall fortfarande hafva öfverinseende öfver det hela, och därtill har han icke tillräckligt med tid — utan det är bättre att göra bankinspektionen till ett fristående kollegialt verk. Jag tror nog, att det kan vara lämpligt, att sådana frågor som dessa behandlas kollegialt, men jag vet dock icke, att under den långa tid, som saken nu gått med finansministern som chef, man haft något att beklaga sig öfver. Naturligtvis har det under denna långa tid varit många tillfällen, vid hvilka finansministern ingripit, och jag känner själf ett par sådana fall, då mycket viktiga åtgärder af honom vidtagits. Detta har gått så lyckligt, att jag tror icke, att det nya ifrågasatta verket skulle kunna sköta denna uppgift bättre. Emellertid skall jag icke alls strida härvidlag,

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
de solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

utan det kan ju hända, att det är lämpligare, att det blir en kollegial styrelse, som får handlägga dessa ärenden.

Jag vill emellertid gifva till känna, att jag hyser samma uppfattning, som redan antyddes af den förre ärade talaren, nämligen att inspektionsprincipen kan vara ganska farlig. Den invaggar allmänheten i den tron, att när man väl fått en bankinspektion, så kan man vara lugn för att aldrig lida några förluster — ty eljest sköter sig icke bankinspektionen. Det är mycket farligt i att träffa en sådan anordning, att den kritiklösa allmänheten tror sig icke vidare behöfva taga kännedom om förhållandena, utan i detta verk ser någonting för deras intressen lika betryggande som revision. Man kommer nog att tänka sig denna inspektion som ett slags öfverstyrelse öfver bankstyrelserna, men så är alls icke förhållandet, ty bankinspektionen har blott, som sagdt, att se efter, att bankerna sköta sig efter gällande lag och bolagsordning; och på sid 33 i det nu förevarande utlåtandet upplyser utskottet, huru det går, då en anmärkning framställes, men vederbörande icke göra något däråt: »Om nu till grund för den sålunda gjorda framställningen icke ligger en för banken gällande föreskrift, utan endast bankinspektionens på angifna skäl grundade uppfattning, och banken icke hörsammar en sådan hemställan, är tydligen intet vidare att i saken åtgöra.» Således har bankinspektionen icke rätt att ingripa i bankstyrelsens verksamhet. Bankinspektionen kan t. ex. icke komma och säga till en bankstyrelse: Ni gör för stora affärer med den och den firman! eller: Ni köper för mycket obligationer af det och det slaget, ty då säger bankstyrelsen: Det har ni icke att göra med, ni skall blott se efter, att banken sköter sin rörelse i öfverensstämmelse med gällande lag och bolagsordning, någonting annat har ni icke att göra. Jag tror, att den bästa kontrollen är den, som öfvas af allmänheten själf, men för att allmänheten skall sålunda kunna kontrollera bankerna, fordras det bättre och fullständigare redogörelser. Min uppfattning är således den, att den bästa kontrollen vore, om man finge vidlyftigare formulär för styrelseberättelserna och för revisionsberättelserna; då kunde allmänheten bättre bedöma, om ett företag är riktigt skött eller icke, ty som det nu är, kan man, då man ser en styrelse- eller revisionsberättelse, icke få mycket klart för sig, hurudan ställningen verkligen är. Detta, tror jag, vore en mycket viktig förändring.

Detta är min uppfattning om själfva inspektionen och kontrollen. Jag tror, att huru många ämbetsverk vi än skaffa, blir det nära nog omöjligt för dem att så kontrollera bankerna, att allmänheten därigenom kan med fog allenast på denna inspektion grunda något verkligt förtroende för deras skötsel.

För att nu tala om själfva saken, ber jag att få säga, att jag aldrig tänkt mig, att man skulle kunna förena två poster, den ena som chef och den andra som underlydande. Här skulle emellertid samme person vara på en gång chef för bankinspektionen och underlydande tjänsteman under finansministern på bank-

byrån. Antag t. ex., att det vore så, att han behöfde fara ut och inspektera, skall han då gå in med en anhållan om tjänstledighet och säga, att han behöfver blifva borta så och så många dagar? Denna inspektion kan vara absolut nödvändig — han måste fara. Men det kan tänkas, att han får ett nej, att han således icke får någon tjänstledighet, emedan det icke finnes någon annan att sätta i hans ställe som föredragande inom departementet. Hvilken befattning skall han då egentligen sköta, den underlydande befattningen eller chefsbefattningen? Jag tycker, att det hela blir ett sammelsurium, en dualism, som man icke kan klara. Det rätteste är väl, att bankbyrån upphör och att hela dess verksamhet, såvidt ske kan, öfverflyttas till banksinspektionen, medan det öfriga får blifva kvar vid finansdepartementet och skötas af någon dess hittillsvarande tjänsteman. Icke skall man väl tro, att finansdepartementet består af så okunnigt folk, att de icke kunna handlägga dessa frågor om ändringar i bolagsordningen eller i ordningar för hypoteksbanker. Särskildt synes det mig vara rätt, att alla de statistiska uppgifterna och månadsrapporterna blifva fullständigt behandlade af banksinspektionen — ty det är ju den, som skall inspektera, och således bör det vara den, som har att emottaga alla rapporter samt följa gången och ledningen af bankernas verksamhet.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

Man har sagt, att herr Sjöcronas och min uppfattning är byråkratisk. Jag tycker motsatsen. Jag finner det vara byråkratiskt, att man ovillkorligen vill behålla bankbyrån för handläggningen af en 5 å 6 ärenden om året. Om man ser efter, skall man finna, att dessa ärenden rörande fastställande eller ändring af bolagsordningar för bankbolag uppgingo år 1902 till ett antal af 34 och år 1904 till 33. År 1902 utgick oktrojen för de enskilda bankerna, och de fingo då två års förlängd oktroj, d. v. s. till år 1904; 1904 fingo de 10 års förnyad oktroj. Däraf följer, att det icke blir många ärenden angående fastställandet af dylika bolagsordningar, som under de närmaste åren komma i fråga, och de små frågor angående ändringar af sådana handlingar, som kunna komma före, äro uppenbarligen af mycket liten betydelse. Man säger, att finansdepartementet behöfver dock hafva några sakkunnige för föredragning af dylika frågor. Ja, då kan jag icke förstå annat, än att finansdepartementet helt enkelt har att remittera frågan till banksinspektionen och får dess utlåtande; detta är alldeles till fyllest enligt min mening.

Det var några ord, som den siste talaren yttrade, hvilka jag särskildt fäste mig vid. Han sade, att det var märkvärdigt, att staten icke skulle utnyttja den nu ifrågavarande personalens tid, och han ansåg, att denna personal skulle få så mycket tid öfrig, om den blott hade banksinspektionen att sköta. För närvarande består banksinspektionen af en banksinspektör och en assistent. Meningen är nu, att där skall blifva ytterligare en assistent. De sakkunnige och sekreteraren skulle sitta kvar i Stockholm. Men för själfva inspektionen skulle förstärkningen blott blifva en assistent, och ändå

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angäen-
de solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

påstods här af talaren, att denna inspekterande personal skulle få så mycken tid öfrig, då den icke vore sysselsatt. Ja, då borde det ju vara nog med den personal, som redan finnes i bankinspektionen. Emellertid kan jag omöjligt följa den ärade talarens tankegång. För min del tror jag, att om bankinspektionens tjänstemän skola fara från bank till bank och inspektera och göra det ordentligt, så är det icke blott absolut nödvändigt, att man får en assistent till, utan de få ändock så mycket att göra, att de icke ha någon tid öfrig att ägna åt andra saker.

Hvad sedan aflöningsfrågan beträffar, är den ju af underordnad betydelse. Det synes mig dock, som om den aflöning, man tänkt sig för bankinspektören, vore alldeles för hög. Icke för det att jag missunnar honom den, men våra andra ämbetsmän komma helt säkert att göra jämförelser och då finna det egendomligt, att medan t. ex. en expeditiönschef, som har ett så ojämförligt drygt och mera betungande arbete, endast får 7,500 kronor, skall denne ha 10,000 kronor; generaldirektörerna i våra verk aflöna vi med 9 å 10,000 kronor, men denne bankinspektör skall ha 10,000 kronor. Ja, jag vet nog, hvarför man är så frikostig härvidlag. Det är nämligen därför, att det är icke staten, som skall betala denna lön, utan det är de enskilda bankerna. Det synes mig emellertid, som om man härvidlag är inne på en egendomlig stråt, och jag tror, att det är en ganska farlig princip, som man här gifvit sig in på. Kan det vara rätt, detta, att inrätta nya ämbetsverk, som enskilda skola betala? Man framhåller, att vi gjort det vid försäkringsinspektionen. Ja, det är sant. Nu göra vi det äfven i fråga om bankinspektionen. Nästa gång behöfves det kanske en förbättrad fabriksinspektion, och då är det klart, att fabrikerne få betala den saken. Sedan behöfves det kanske en landtbruksinspektion; skola då landtbrukarne bekosta denna? På det sättet bildas det ena verket efter det andra, aflönadt på enskild bekostnad. Detta synes mig kunna blifva till en ganska stor fara; och äfven om de nu föreliggande fallen spela en jämförelsevis obetydlig roll, så är principen farlig. Bankverksamheten betalar sin skatt till staten liksom alla andra verksamhetsgrenar och betalar den progressivt; den får dessutom betala de af Konungens befallningshafvande förordnade kontrollanterna, ombudet och revisorn; nu säger man, att bankerna äfven skola betala detta nya ämbetsverk. Snart kanske detta verk behöfver ytterligare utvidgas — man vet icke, hur utvecklingen på detta område kan gå — och då skola äfven kostnaderna därför gäldas af de enskilda bankinrättningarna. Kommer man väl in på denna väg, torde det blifva svårt att bromsa; och märken väl, mina herrar, framställningar om ett fortgående på den vägen komma ingalunda att saknas.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Säsom herrarne höra, tviflar jag mycket starkt på bankinspektionens nytta, och jag undrar, om man icke gärna kan taga sig en funderare på saken än ett år. Jag finner mig därför för närvarande böra yrka afslag.

Grefve Wachtmeister, Hans: Den af Kungl. Maj:t föreslagna anordningen, enligt hvilken den centrala bankkontrollen uppdrages åt ett kollegialt och fristående ämbetsverk, hvars chef tillika är byråchef inom finansdepartementet, kan vid första påseendet förefalla egendomlig nog, och den saknar också, såsom den förste ärade talaren framhöll, förebilder inom vår administration. Men att saken är ny behöfver ju icke innebära, att den är förkastlig, och jag tror, att om man tänker sig något närmare in i saken, skall det visa sig, att anordningen har sina stora fördelar. Jag vill icke påstå, att icke saken kan ordnas på annat sätt, men med stöd af den erfarenhet, som jag vunnit under de år jag haft tillfälle att se dessa förhållanden på nära håll, vågar jag tro, att den här föreslagna anordningen skall finnas vara synnerligen fördelaktig.

Först och främst är det säkert, att om den centrala bankkontrollen skall göras mera effektiv — och därom har Riksdagen uttalat en bestämd önskan, liksom det är utgångspunkten för hela frågan —, måste det rikare innehållet spränga de gamla formerna. För närvarande kan det, åtminstone teoretiskt, sägas, att den centrala bankkontrollen är uppdragen åt finansministern med biträde af bankinspektören. Detta är utan tvifvel olämpligt. Rent konstitutionellt sedt, är det oegentligt, att en departementschef ålägges andra administrativa göromål än sådana, som tillkomma honom som föredragande i statsrådet. Detta är ett stycke ministerstyrelse i miniatyr. Ett sådant styrelsesätt kan ha sina fördelar, och man använder det i de flesta länder, men skall man ha det, bör det vara normerat enligt bestämda regler. Om det under nuvarande lagstiftning skulle falla sig så, att chefen för finansdepartementet företog sig någon olaglig åtgärd gentemot någon bank, så undrar jag, om någon af herrarne kan säga mig, på hvad sätt han skulle kunna ställas till ansvar därför. Möjligen skulle politiskt ansvar enligt § 107 regeringsformen kunna utkrävas af honom, ehuru det är tvifvelaktigt nog. Alldeles säkert kan § 106 icke tillämpas.

För att nu nedstiga från dessa högre rymder till lägre, men mera praktiskt betydelsefulla, så bör det sägas, att chefen för finansdepartementet enligt min erfarenhet icke har någon afsevärd tid öfrigt att ägna åt bankkontrollen. Äfven under lugna förhållanden tager det rätt mycken tid att åhöra föredragning af inspektionsberättelser, att läsa diverse handlingar, att öfverväga tvis-tiga spörsmål, som där lätt uppkomma. Men om af en eller annan anledning oro uppstår i bankvärlden — sådant kan hända och har hänt litet emellan —, då kunna dessa ärenden komma att än allvarsammare inkräkta på departementschefens tid. Det blir en mängd skriftväxlingar, en mängd muntliga konferenser, allt saker, för hvilka det ofta är nästan omöjligt för departementschefen att vinna tid. Förhållandet har också blifvit det, att det faktiskt redan nu är bankinspektören, som utöfvar den egentliga kontrollen härvidlag. Men skall denna kontroll, såsom vi alla önska, göras mera

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
de solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Lagförslag om effektiv, blir det så, att departementschefen ännu mindre kan ändrad lydelse däråt ägna tillräcklig tid. Då är det utan tvifvel äfven riktigast, af vissa §§ i att departementschefen äfven formellt fritages från detta arbete. lagen angående Bankinspektören skulle därefter blifva så att säga fristående och få de solidariska sin myndighet både kvalitativt och kvantitativt utvidgad. Det är bankbolag. då utan tvifvel en riktig tanke, att han får vid sin sida andra sakkunniga, som i mera viktiga fall komma att deltaga i besluten och alltid kunna göra sina åsikter och sitt inflytande gällande. I förbigående vill jag säga, att den af utskottet uttalade tanken, att för beslut från bankinspektionens sida om sammanställande af extra bolagsstämma skulle fordras enhällighet, synes mig tilltalande.

(Forts.)

I fråga om tillskapande af ett särskildt ämbetsverk för dessa ärenden äro emellertid meningarna mindre delade. Den egentliga meningsskiljaktigheten råder, som vi hört, därom, huruvida, äfven sedan bankinspektionen blifvit ett särskildt ämbetsverk, dess chef fortfarande bör vara byråchef i finansdepartementet. Rörande denna fråga måste jag säga, att jag anser det vara af den yttersta vikt, att departementschefen bland sin personal har fast anställd en tjänsteman, som är sakkunnig i bankfrågor. Dessa ärenden rörande banker och hypoteksföreningar samt den därom gällande lagstiftningen äro sannerligen icke de minst viktiga bland dem, som tillhöra finansdepartementet. De bilda ett ganska speciellt område för sig. Deras teori är en särskild vetenskap, och deras praktik ett särskildt yrke. Då det icke kan väntas, att chefen för finansdepartementet alltid skall vara speciellt hemma i bankfrågor, anser jag det vara angeläget, att han alltid har till hands en person, som är sakkunnig på detta område och som känner till, huru bankväsendet i praktiken funktionerar.

Nu har det sagts, att inkommande bankfrågor kunna remitteras till bankinspektionen. Ja, det är sant, men, som herr Rabe sade, det blir en annan sak att endast få ett skrifvet utlåtande, än om man har framför sig en speciellt sakkunnig person, som muntligen föredrager ärendet och som kan besvara framställda spörsmål. Just i dessa frågor är det ofta af vikt, att ett sådant intimt korsförhör kan få komma till stånd, ty dessa ärenden äro ofta synnerligen ömtåliga, och den minsta lilla inadvärten kan föranleda många tråkigheter.

Här har vidare sagts, att antalet af de ärenden, som skulle komma att tillhöra bankbyrån, är ganska litet och, särskildt om en del af dessa ärenden öfverflyttas till bankinspektionen, så litet, att det icke vidare borde behövas någon särskild föredragande för dem i departementet. Ja, att antalet af dessa frågor icke blir så stort, är nog sant, men det är icke antalet det kommer an på, utan beskaffenheten — det är den, som förestafvar behovet af en särskild föredragande. Mig synes, att det ligger synnerlig vikt på, att denne föredragande blir fast anställd i departementet, sedan kan man ju kalla honom hvad man vill, byråchef eller någonting annat, men då hans göromål äro sådana, som i allmänhet

tillhöra en byråchef, så synes mig den benämningen vara lämplig.

En annan fråga är om hans lön. Det är gifvet, att han skall ha mindre aflöning än andra byråchefer, och mig förefaller det, som om utskottet haft goda skäl att nedsätta hans arfvode från 4,000 till 3,000 kronor och flytta öfver skillnaden till hans lön som chef för bankinspektionen. Däremot kan jag icke biträda herr Rettigs mening, att den sammanlagda lönen, 10,000 kronor, skulle vara för hög i jämförelse med hvad andra tjänstemän åtnjuta. Denne bankinspektör får icke beträffande aflöningen jämföras med civila ämbetsmän i allmänhet, och det är af vikt, att Kungl. Maj:t kan få för platsen fullt kompetent person. Om man t. ex. vill vid departementet fästa en bankkarl, blir det nödvändigt att aflöna honom någorlunda ordentligt. Man har ju sett för öfrigt, att försäkringsinspektören blifvit aflönad med 10,000 kronor.

Den af reservanterna uttalade meningen, att allenast ett anslag skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att bekosta biträde inom departementet vid beredning af ärenden rörande bankväsendet, kan jag icke biträda. Man måste där ha en tjänsteman för dessa frågor fast anställd, och denne tjänsteman bör vara bankinspektören, för att den erfarenhet, som han under sin verksamhet inhämtat, må komma departementet till godo. Och denna erfarenhet är icke ringa, om bankinspektören är en sin makt-påliggande plats vuxen man.

Herr Rettig anmärkte emot den af Kungl. Maj:t föreslagna anordningen, att det skulle kunna möta svårigheter, ifall bankinspektören ville resa bort för att förrätta inspektioner och han då måhända icke finge ledighet i departementet. Härmed förhåller det sig så, att hans inspektionsresor icke nödga honom att vara borta mer än ett fåtal dagar i sänder, och då är det icke svårt att så fördela arbetet inom departementet, att han kan få all behöflig ledighet för dessa resor.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr statsrådet Biesert: Efter de ingående anföranden, som både herr Rabe och grefve Wachtmeister haft i dag, skulle jag kunna inskränka mig till att hos kammaren rekommendera de yrkanden, som de gjort, men jag skall i allt fall, utan att taga kammarens tid någon längre stund i anspråk, bedja att få säga några ord och att särskildt anföra ett exempel från min egen erfarenhet, huru önskvärdt det är, att just bankinspektören står till finansdepartementets förfogande, då det gäller att föredraga en del ärenden. De båda reservanterna hafva här yrkat afslag å alltsammans, i mening att det mycket väl kan hvila, till ett annat år. Ja, det kan ju hända, att det utan olägenhet kan ske. Det kan hända, att intet olyckligt skulle inträffa genom ett uppskof på ett år, men för att jag skulle vara med om ett uppskof på ett år, skulle något bättre ställas i utsikt än

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
de solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Lagförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen angående solidariska bankbolag. detta förslag, som föreligger. För min del tror jag knappast, att det är tänkbart. Riksdagen har begärt en effektiv bankinspektion. Kungl. Maj:t har ställt sig detta till efterrättelse och genom särskilda sakkunniga utarbetat detta förslag. Jag tror därför icke, att det är något vunnet med ett uppskof vare sig ett år eller kanske längre tid.

(Forts.)

Jag vill, som jag sagt, med ett exempel från min egen erfarenhet belysa, huru önskvärdt det i många fall kan vara, att bankinspektören står till Kungl. Maj:ts förfogande. Ett låneinstitut, som icke faller under banklagarna, lämnade för någon tid sedan in en ansökan om fastställelse på bolagsordning. Vid granskning af denna bolagsordning fanns det intet, ur juridisk synpunkt sedt, som stred mot gällande lag, men vid granskning ur annan synpunkt var det alldeles uppenbart, att det förslag till bolagsordning, som ingifvits, alldeles icke fyllde de kraf, som man måste ställa på det, för att det mål, som bolaget ställt upp för sig, verkligen skulle nås. Nu hade finansdepartementet en sådan erfaren man som bankinspektören till sitt förfogande. Följden blef, att bankinspektören i förening med finansministern och några konsultativa statsråd öfverlade, hur man borde gå till väga, och det beslöts, att bankinspektören skulle sätta sig i personlig förbindelse med styrelseledamöterna i bolaget och söka få utarbetadt ett nytt förslag till bolagsordning. Så skedde. I ändrad form kom förslaget åter inför statsrådsberedningen. Där undergick det åtskilliga bearbetningar och förändringar, hvilka åter underställdes bolagsstyrelsens bepröfvande. På det viset fick man till slut en tillfredsställande bolagsordning. Jag vill nu fråga, om någon tror, att bankinspektören icke behöfver stå till finansdepartementets förfogande. Hade man i omnämnda fallet icke haft bankinspektören att tillgå, hade man bara fått en formellt riktig bolagsordning. En juridiskt bildad, om än så skicklig, man hade icke haft en sådan erfarenhet, att han kunnat verkställa granskningen af bolagsordningen på sådant sätt, att den blef så tillfredsställande, som här skedde.

Behofvet att vända sig till bankinspektören finnes för finansministern och har gjort sig kännbart gällande. Som förste talaren nämnde, är ju finansministern oförhindrad att i sådana och äfven andra fall infordra bankinspektörens utlåtande, och han skulle antagligen också göra det, men jag är öfvertygad, att i många fall af sådan art skall finansministern finna det med saken fördelaktigt att i själwa statsrådsberedningen hafva bankinspektören till hands. Det blir i praktiken bankinspektören, som i allt väsentligt kommer att bereda ärendet och föredraga det i statsrådsberedningen. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat, än att det vore fördelaktigt, att detta förhållande blefve fastslaget i lag.

Herr greve och talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan endast sluta med en vördsam värdjan till Första

Kammaren att i likhet med Andra Kammaren antaga utskottets förslag.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Herr Törneblad: Diskussionen har visserligen fortgått en god stund, men jag anser mig ändå böra besvara kammaren något, emedan frågan är af så pass betydande omfattning och vikt, att det torde väl vara rum äfven för olika uppfattningar, ehuru visserligen icke olika uppfattningar därom, att en förändring behöfves i bankinspektionen. Riksdagen har ju uttalat sig därför, och förhållandena tala därför äfven utan Riksdagens skrifvelse.

Jag vill visserligen i förbigående anmärka, att om det skulle nu så vara, att den nya bankinspektionen med alla de krafter, som stå den till buds, icke får tillräckligt att göra, så ligger däruti i viss mån ett försvagande på krafvet af förändring. Men för min del tror jag, att äfven den nya bankinspektionen får alldeles tillräckligt att göra och att tiden icke behöfver på något sätt utfyllas, om den rätt skall fylla sin plikt.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att fästa mig vid ett yttrande af min kamrat å stockholmsbanken angående omfånget för inspektionen. Det är fullkomligt riktigt, att inspektionen först och främst, hufvudsakligen t. o. m., skall syfta till att skydda fordringsägarnes intresse och att inspektionen icke har till uppgift att skydda delägarnes, men om man å ena sidan anmärkt, att den formella synpunkten icke får framträda för mycket, när det gäller en reell institution, så kan å andra sidan också invändas, att denna skillnad är mera uppkonstruerad, mera formell än verklig. Skola nämligen fordringsägarnes intressen rätt skyddas, då blir det i själfva verket ett sätt, ehuru icke afsedt i första rummet, att skydda delägarnes. Det är ett korollarium, men det är icke den främsta uppgiften. Fordringsägarnes intressen skyddas icke blott därigenom, att bankanstalten i sista vefvan är fullkomligt solid och alla få sin rätt, utan det finnes, innan det sista inträffar, en mellantid af oro, som kan åstadkomma mycken förargelse och många förluster, en mellantid af oro, som genom en fullt verksam bankinspektion kan, om icke förekommas, dock i någon mån inskränkas och lindras.

Hvad behovet af en förändring beträffar, så är jag den förste, som erkänner, att det icke är väl ställt som det nu är, icke därför att jag på något sätt misstror chefens för finansdepartementet, hvilken person det än må vara, förmåga och vilja att lösa sin uppgift, men här är fråga om en uppgift, som icke är lämpad för en person i hans ställning.

För det första skola vi erinra oss, att vi icke hafva ministerstyrelse. Ansvar i det afseendet är ock mycket tvifvel underkastadt. För det andra kan det icke undvikas, att vid tillsättningen af statsrådsplatser äfven politiska hänsyn måste komma till uttryck. I den mån politiska hänsyn härska och sannolikt alltmera komma att härska, såsom sker i andra länder, vid dessa tillsättningar, i samma mån blifva naturligtvis de reella svårigheterna

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.* för innehafvaren af statsrådsbefattningen att utöfva en vid sidan af denna befattning liggande verksamhet större. Sålunda tror jag, att det är fullkomligt rätt att skilja finansministern från det uppdraget. Det är uppenbart, att det är till förmån både för honom, bankerna och allmänheten.

(Forts.)

En annan fråga är, huruvida det sätt, som nu blifvit uttänkt, är det lämpligaste. Jag erkänner mycket gärna, att den kollegiala formen har en synnerligt stor betydelse hos oss. Det kan ju hända, att den är något tungrodd ibland, men den har en stor betydelse, hvars vidd jag skulle vilja angifva genom att citera ett till mig enskildt fällt yttrande af en afliden före detta medlem af Andra Kammaren, mycket känd för öfrigt, särskildt i Stockholm. Han anmärkte, att våra kollegiala ämbetsverk äro skydd både nedåt och uppåt genom den själfständiga ställning de intaga. Men då skola också de kollegiala ämbetsverken vara fullt kollegiala. Att någon omgång och skriftväxling därigenom kan uppstå, det förnekar jag icke, men vägas olägenheterna däraf mot fördelarna, så kan det ju hända, att de förra icke skola befinnas vara afgörande, utan det befinnes kanske, att olägenheterna i det fallet blifva, vägda på vägen, befunna för lätta.

I det fallet är här den kollegiala myndigheten så ställd, att den icke kan fungera fullständigt såsom en kollegial myndighet, och särskildt är det i ett afseende mycket märkligt. Man har talat om, att det är egentligen formella invändningar, som äro gjorda. Ja, det kan jag möjligen gå in på, men om det verkligen skulle visa sig, att de formella invändningarna varit lika med *principiella*, då hafva de s. k. formella invändningarna en verklig, en reell betydelse. Jag hemställer till herrarne själfva, huruvida det kan anses vara fullt riktigt, att då man har ett kollegialt ämbetsverk, och dess chefs biträde och verksamhet skall påkallas i många viktiga fall — det hafva vi hört nyss — såsom byråchef, föredragande och rådgifvande, huruvida icke då hans ställning blir i själfva verket vid utöfvande af den senare funktionen en generaldirektörs, och han helt och hållet lämnar ifrån sig det kollegiala och uppträder såsom *en* person i stället för en del af ett kollegium. Om man nämligen remitterar ett ärende till bankinspektionen och får ett svar från en kollegial myndighet, eller om jag vänder mig endast till verkets chef i den frågan, är det samma förhållande? Nej, de öfriga ledamöterna hafva icke varit med att handlägga saken. Chefen uppträder såsom dominerande, just därför att han har sakkunskap — jag hoppas i de flesta fall till nytta — men det är icke säkert. Det är icke detsamma, som om det kollegiala verket i sin helhet yttrat sig. Jag tror därför, att det kan vara allvarsamt skäl att tänka på detta, innan man med den ena handen tillskapar en kollegial institution, hvars egenskap af kollegial tages tillbaka med den andra.

Hvad föreliggande förslag beträffar, så innehåller det mycket goda saker. Särskildt beträffande tillsynen af banklagarnas efterlefnad är det enligt min tanke i allmänhet tillfredsställande,

och jag är af den anledningen mycket ledsen, om hinder skulle läggas i vägen för den ifrågasatta förändringen, men om jag tänker på den konstitutionella delen af frågan, nämligen en möjlighet af olika beslut mellan kamrarna — det kan hända, att det blir olika beslut i afseende å motiveringen, men enighet i fråga om klämman — hur går det då? Jo, all olikhet i motiveringen bortfaller, och afgörandet lämnas därmed i själfva verket i regeringens händer. Jag har det allra största förtroende för regeringen, men det förslag, som blifvit framlagdt, är jag icke med om i alla dess detaljer, t. o. m. i rätt viktiga punkter. Då är det litet svårt att ställa sig så, att motiveringen kommer att alldeles bortfalla. Saken kommer då i regeringens händer, och den har full frihet. Den ådrager sig hvarken moraliskt eller juridiskt ansvar, om den följer sina första ingifvelser och utfärdar ett sådant reglemente, som den tänkt sig. Det är detta dilemma, som föreligger. Jag har intet yrkande.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Diskussionen har fortgått så länge, att jag icke skall upptaga tiden mer än en kort stund.

Redan förut har en f. d. expeditionschef i finansdepartementet, tillika f. d. finansminister, delgifvit kammaren sin uppfattning af den föreliggande frågan på grund af de erfarenheter, han förvärfvat sig under sin tjänstetid. Må det då tillåtas också mig såsom f. d. expeditionschef och f. d. konsulatvt statsråd, att yttra några ord med stöd af den erfarenhet, jag äger från en lång tjänstgöring inom finansdepartementet och statsrådsberedningen.

Den hufvudsakliga meningsskiljaktigheten, som här föreligger, synes mig kunna reduceras till frågan, huruvida chefen för bankinspektionen bör vara den, som bereder och föredrager bankärendena i finansdepartementet. För min del har jag den uppfattningen, att detta är en så utomordentligt stor fördel, att därför alla betänkligheter, som möjligen kunna finnas mot denna anordning, måste vika. Det är nämligen alldeles uppenbart, att ingen kan vara bättre skickad till att inför statsrådsberedningen och chefen för finansdepartementet föredraga bankfrågor än den, som genom lång erfarenhet såsom bankinspektör vunnit ingående kunskap om bankväsendet. Å andra sidan tror jag det är lika klart, att den, som förbereder och handlägger dessa ärenden i finansdepartementet, därigenom förvärfvar åtskilliga insikter, som han kan tillgodogöra sig äfven vid inspektionen öfver bankerna. Denna dualism existerar i själfva verket för närvarande. Hvarför då upphäfva den? När Riksdagen år 1905 begärde en undersökning af frågan om bankinspektionen, uttalade den sig icke på något sätt i den riktningen, att bibehållandet af dessa två uppgifter för bankinspektören skulle vara olämpligt. Riksdagens framställning gick ut på att den önskade en undersökning af bankinspektionen med anledning däraf, att bankväsendet tagit en så utomordentlig utveckling, sedan denna institution anordnades, och i syfte att göra kontrollen öfver bankerna fullt effektiv, men Riks-

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angäen-
de solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

dagen angaf icke någon grund, efter hvilken den önskade, att undersökningen skulle ske. Den kommitté, som sedermera behandlade ärendet, har angifvit såsom de egentliga förändringar, hvilka erfordrades, dels att arbetskrafterna för verkställande af inspektioner behöfde ökas och dels att det skulle vara lämpligt, att bankinspektören finge vid sin sida personer, med hvilka han kunde samråda och i vissa fall besluta gemensamt. Det är förslaget om bankinspektionens förändring i viss grad till en kollegial institution, som särskildt gifvit anledning till tvekan om lämpligheten att bibehålla bankinspektören såsom föredragande i finansdepartementet. Jag har svårt att förstå, att detta skall hafva så stor betydelse. I hufvudsak blir förhållandet alldeles detsamma som hittills med endast den skillnaden, att bankinspektören i vissa fall kommer att besluta i samråd med andra ledamöter af inspektionen. Detta har naturligtvis ansetts påkalladt därför, att det understundom inom bankinspektionen förekommer frågor af mycket ömtålig beskaffenhet. Under sådana förhållanden är det icke lämpligt, att bankinspektören står ensam och uteslutande hänvisad till sitt eget omdöme, utan det är då för honom liksom för bankerna en fördel, att han har personer vid sin sida såsom rådgifvande eller beslutande.

De anmärkningar, som nu gjorts mot föreningen af de ifrågavarande två uppgifterna i bankinspektörens hand allt fortfarande, kan jag för min del icke anse vara af annat än hufvudsakligen formell beskaffenhet. Det gjordes visserligen af den siste talaren den invändningen, som äfven skulle kunna betraktas såsom principiell, att bankinspektören med sin kollegiala ställning icke skulle få samma själfständighet uppåt, som han skulle hafva, ifall bankinspektören såsom chef vore alldeles fristående. Jag tror, att också denna principiella anmärkning kan reduceras till att vara mera en teoretisk än en praktisk anmärkning. En rent formell anmärkning är, att hvad som föreslagits vore någonting nytt och hittills opröfvadt inom administrationen. Det har också sagts, att man icke bör genomföra en sådan nyhet under annan förutsättning, än att den är påkallad af den yttersta nödvändighet. Jag kan icke gå in på det resonemanget. Jag är mera benägen att resonera så, att kan en sådan anordning genomföras, bör man icke tveka, om man anser den vara till gagn, och jag kan icke finna annat, än att den måste vara till det allra största gagn.

En talare här har sagt, att det vore ungefär som om man skulle låta presidenten i kammarrätten eller chefen för statskontoret tillika vara föredragande i statsrådsberedningen. Det är alldeles icke adekvata förhållanden. Hvar och en känner, att endast beredningen och föredragningen i finansdepartementet af ärenden, som komma från dessa båda verk, tager flera tjänstemän inom departementet i anspråk, hvarför det är uppenbarligen omöjligt att genomföra en sådan anordning. Men under förutsättning, att den vore möjlig att genomföra och ansåges vara till fördel, skulle jag icke af formella skäl finna anledning att sätta mig

emot den. Här åter låter, såvidt jag förstår, anordningen sig praktiskt genomföras, och hvarför skulle man då icke göra det? De två olika uppgifter, som för närvarande tillhöra bankinspektören, afse det föreliggande förslaget att för framtiden bibehållas förenade på samma hand, och den enda ändring, som i själfva verket sker, utom att bankinspektionens arbetskrafter ökas, är att vissa ärenden göras till föremål för kollegial behandling af bankinspektören gemensamt med andra bankinspektionens ledamöter.

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

Nu har det sagts af en talare, att bankinspektionen får så mycket att göra, att bankinspektörens tid kommer att helt och hållet tagas i anspråk för utförande af detta värf. Å andra sidan har samme talare sagt, att det blir så godt som ingenting öfver för föredraganden af bankärenden i finansdepartementet, ifall man, såsom reservanterna föreslagit, skiljer en del ärenden från finansdepartementet. Jag skall icke närmare inlåta mig på frågan om lämpligheten att öfverföra en del ärenden från finansdepartementet till bankinspektionen. För min del delar jag fullkomligt den uppfattning, som uttalats af en föregående talare, att bankstatistiken bör tillhöra finansdepartementet. Men om bankinspektören hittills har kunnat hinna med båda dessa uppgifter, bör han väl fortfarande kunna göra det. Och det är ju uppenbart för enhver af herrarne, att behandlingen i finansdepartementet af bankärendena, som för en annan person än bankinspektören sannolikt skulle blifva ganska arbetsam, tager mycket liten tid för honom, som i grund känner hela bankväsendet. Vill man nu, såsom det sagts, inhämta utlåtande af bankinspektionen i sådana frågor, kan det ju gå för sig ändå. Men äfven om från bankinspektionen infordras utlåtande, anser jag, att det skulle vara en synnerlig fördel, att ärendena behandlas inför chefen för finansdepartementet och i statsrådsberedningen med bankinspektören såsom föredragande, och det förefaller mig, att om man ser någon fara för att han därvid skulle göra sin mening alltför starkt gällande gentemot skiljaktiga meningar inom bankinspektionen, hyser man bra liten tillit till de konsultativa statsrådets och chefens för finansdepartementet omdöme. Jag kan icke förstå, att detta omdöme skall göra sig mindre gällande, om de hafva bankinspektören framför sig och till honom kunna ställa frågor, och jag kan lika litet förstå, att detta skulle behöfva leda till att ärendenas afgörande skulle ske partiskt.

Det har talats om kostnadsfrågan. I det afseendet finner jag för min del det icke vara någon idealisk anordning, att kostnaden lägges på bankerna. Men när man vill genomföra denna anordning, hvilken ju förut är införd på ett annat område, synes det också vara riktigtast, att bankerna bekosta endast själfva bankinspektionen, eller hvad som uppenbarligen tillhör kontrollen öfver bankerna, och att man icke dit lägger andra ärenden, såsom bankstatistiken. Bankstatistiken omfattar ju äfven andra penninginrättningar än dem, som skola bidraga till kostnaderna. Jag tror därför, att Kungl.

Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angäen-
de solidariska
bankbolag.
(Forts.)

Maj:t och utskottet riktigt bedömt frågan, då de ansett, att bankernas kostnader för bankspektionen böra begränsas, såsom här skett. Man talar så mycket om bibehållandet af hvad man kallar för »bankbyrå». Det låter ju storartadt, men det är en mycket obetydlig institution under finansdepartementet, hvarom det är fråga. Såsom herrarne finna, hafva kostnaderna för finansdepartementets bankbyrå beräknats till 7,000 kronor, detta under förutsättning, att bankspektören såsom chef för bankbyrå skulle på finansdepartementets stat åtnjuta en aflöning af 4,000 kronor. Utskottet beräknar kostnaderna för bankbyrå till 6,000 kronor, i det att 1,000 kronor af bankspektörens aflöning öfverföres från finansdepartementet till bankspektionen. 6,000 kronor skulle således hela kostnaden för bankbyrå i finansdepartementet blifva. Redan däraf är det uppenbart, att det icke är fråga om en byrå i egentlig mening — ty en byråchef uppbar ju i aflöning 7,000 kronor — utan det blir i själfva verket endast en liten afdelning af finansdepartementet, som får i uppdrag att behandla bankärendena, och för hvilken man tager i anspråk ganska obetydliga arfvoden åt dels bankspektören, dels en sekreterare och därjämte ett belopp för det statistiska arbetet. Om man fasthåller vid detta — och äfven reservanterna förutsätta ju, att ett anslag skulle lämnas till finansdepartementet för att besörja föredragningen af bankärenden — så är det hvad beträffar kostnaden för bankärendenas handläggning i finansdepartementet icke någon väsentlig skillnad, som föreligger mellan utskottförslaget och motionen.

Som sagdt, jag konstaterar, att hufvudsakliga skillnaden mellan utskottets majoritet och dess minoritet endast är den, att reservanterna anse, att beredningen och föredragningen af bankärendena i finansdepartementet icke böra ske genom bankspektören, under det utskottet vill bibehålla den nu bestående föreningen i bankspektörens hand af de två uppgifterna, som f. n. tillhöra honom; och då jag för min del anser en fortsatt förening af dessa uppgifter vara af synnerligt stor betydelse både för finansdepartementet och för bankerna — i andra hand äfven för allmänheten — kan jag för min del icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: Endast några få ord med anledning af hvad som förekommit under den redan långa diskussionen.

Den siste talaren började med att åberopa, att Riksdagen icke önskat någon mer genomgripande förändring i fråga om bankspektionen. Det är svårt att säga hvad Riksdagen egentligen menat i det afseendet, ty Riksdagen har icke uttalat sig däri. Men Riksdagen har dock sagt, att en omorganisation af bankspektionen vore i hög grad påkallad, och Riksdagen anhöll därför, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om förändrad organisation af den utaf staten öfver bankverksamheten utöfvade kontrollen och förelägga Riksdagen de förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning. Däraf synes framgå, att Riksdagen icke varit främmande

för den tanken, att det skulle blifva ganska genomgripande förändringar.

Det har vidare under denna öfverläggning nogsamt visat sig, att jag hade rätt i min förmodan, att inom finansdepartementet hade utvecklat sig den föreställningen, att man icke kunde ordna denna sak på annat sätt än som den hufvudsakligen nu är, ty det är två talare, som förut varit anställda i finansdepartementet, som med mycken ifver uppträdt för denna anordning.

Det har talats om hvilken utomordentligt stor fördel det skulle vara att kunna påräkna bankinspektörens biträde. Ja, det vill jag icke bestrida. Han är mycket sakkunnig och därför mycket lämplig, men då finns det ju alltid den utvägen att infordra hans yttrande, och då får man ju det biträde af honom, som anses erforderligt.

Jag tillät mig fästa uppmärksamheten på att bankinspektören borde vara ute och verkställa undersökningar af dessa många banker och afdelningskontor. Därför skulle han vara ganska länge på resor och således icke kunna tjänstgöra i departementet. Däremot invände herr Rabe, att det visst icke var meningen, att han skulle göra några rundresor, utan hans inspektioner skulle endast upptaga 4 å 5 dagar. Det får jag säga, att är *det* meningen, då har jag icke mycket förtroende för den nya bankinspektionen, ty skall bankinspektören endast sitta stilla i Stockholm och vänta på rapporter från assistenterna, så blir det ingen effektiv inspektion. Han skall väl själf ut och samla erfarenhet om bankernas skötsel, om han skall kunna få en klar och lefvande uppfattning.

Sedan anförde slutligen herr statsrådet **och chefen för finansdepartementet** ett exempel beträffande ett enskildt bankinstitut. Jag hemställer, huruvida icke precis samma resultat kunnat vinnas genom infordrande af bankinspektörens yttrande.

Herr statsrådet upplyste tillika, att Andra Kammaren redan bifallit Kungl. Maj:ts förslag, och det kan sålunda absolut icke blifva fråga om någon ändring rörande motiveringen. Under sådana förhållanden har jag all anledning att vidhålla mitt yrkande om afslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af föreliggande paragraf yrkats, dels att förslaget skulle godkännas, dels ock att samma förslag skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af Kungl. Maj:ts förslag till paragrafens ändrade lydelse vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Lagförslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
lagen angående
solidariska
bankbolag.
(Forts.)*

*Lagförslag om
ändrad lydelse af 77 § i lagen
af vissa §§ i
lagen angående
de solidariska
bankbolag.*

(Forts.)

Den, som godkänner Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 77 § i lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 55.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Öfriga delar af Kungl. Maj:ts förslag.

Godkändes.

Utskottets i punkten 1 gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid behandlingen af lagförslaget.

Punkterna 2 och 3.

De i dessa punkter afsedda lagförslag godkändes, och förklarades hvad utskottet hemställt i hvardera punkten besvaradt genom kammarens beslut rörande det i samma punkt behandlade lagförslaget.

Herr statsrådet *Biesert* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af mark från lotten n:o 1 af Dalby kungsgård i Malmöhus län.

*Ang. bestämmelserna om
rang.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 5 och 6 innevarande april bordlagda utlåtande, n:o 5, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelserna om rang.

Till utskottet hade för behandling hänvisats dels en af herr von Möller inom Första Kammaren väckt motion, n:o 29, och dels ett af Andra Kammaren med anledning af dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, fattadt beslut rörande rangförhållandena.

Ang. bestämmelserna om rang.
(Forts.)

Af herr von Möller hade uti ifrågavarande motion föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att hofrang och ämbetsrang blefve fullständigt skilda från hvarandra.

Andra Kammarrens tillfälliga utskott hade i omförmälda ärende, med föranledande af en utaf herr E. G. H. Åkerlund inom kammaren väckt motion, n:o 133, hemställt, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:ts anhålla,

att Kungl. Maj:t täcktes upphäfva alla de bestämmelser om rang, utom för hofvet, hvilka äro grundade vare sig på 1714 års rangordning eller ock på de ändringar i eller tillägg till densamma, hvilka efter nämnda år tillkommit,

eller, om detta anses icke böra ske, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att hofrang och ämbetsrang blifva fullständigt skilda från hvarandra.

Enligt Första Kammarrens tillfälliga utskott meddeladt protokollsutdrag hade denna sistnämnda hemställa af Andra Kammarren bifallits.

Uti nu föredragna utlåtande hade Första Kammarrens tillfälliga utskott hemställt,

1:o att Första Kammarren behagade biträda Andra Kammarrens beslut; och

2:o att, för den händelse kammaren bifölle hvad under punkt 1 hemställts, herr von Möllers motion därmed måtte anses besvarad.

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herr J. Kennedy, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Första Kammarren icke måtte biträda det af Andra Kammarren i ämnet fattade beslut och att Första Kammarren ville afslå den i frågan inom kammaren väckta motionen.

Herr Kennedy: Det skulle ju kunna vara ganska frestande att taga under omklappning den högt ärade motionärens s. k. antediluvianska människovärde, men det synes mig vara uppenbart, att Riksdagen verkligen har andra och viktigare frågor att sysselsätta sig med än rent administrativa ordningsfrågor. Jag skall därför inskränka mig till att, utan att på minsta sätt upptaga motionärens motivering eller de öfriga yttranden, som här kunna komma att fällas, yrka bifall till min reservation.

Ang. bestämmelserna om
rang.
(Forts.)

Herr von Möller: Jag är icke säker, om jag rätt uppfattade hvad den ärade reservanten sade; för mina öron ljöd det, att »det skulle vara frestande att taga under omklappning motionärens antediluvianska människa».

Hvad han därmed menade fattar jag naturligtvis icke, och skall bemöta hans vänlighet icke med att klappa *honom*, utan därmed, att jag med lindrig hand berör hans reservation.

Såsom herrarne möjligtvis erinra sig, var min ståndpunkt, då jag år 1901 yttrade mig i frågan här i kammaren, densamma som den utskottet nu i hufvudsak omfattat, då utskottet ju nu tillstyrker bifall till Andra Kammarens beslut. Detta går ut på att Kungl. Maj:t måtte taga alternativt herr Åkerbergs eller mitt förslag under öfvervägande. Skälet, hvarför jag nu icke yrkar bifall till min motion, är emellertid, såsom herrarne nog förstå, att jag gärna skulle se, att hela rangfrågan försvunne. Jag tycker nämligen det skulle vara märkvärdigt, om i detta nådens år 1906 Första Kammaren tilläte, att 1714 års rangordning, detta lilla missfoster i narrkåpans dräkt, finge fortleva. Jag erinrar om att år 1901 Andra Kammaren uttalade sig för fullständigt borttagande af dessa gammalmodiga bestämmelser, och att Första Kammaren med endast fem rösters majoritet biföll det tillfälliga utskottets afslagsyrkande. I år har Andra Kammaren uttalat sig på sätt, herrarne finna af betänkandet, och det är nu beroende på denna kammare, huruvida frågan om rangordningen skall afskrifvas från dagordningen eller tid efter annan återkomma, såsom jag antager då kommer att ske.

Reservanten, kammarherre Kennedy, säger, att enligt hans åsikt det icke vore lämpligt att besvara Kungl. Maj:t med skrivelser i frågor af så ringa betydelse för det allmänna som denna, såvida ej, särskildt vägande skäl föreligga, men han är ense med mig om den saken, att, enligt hvad allmänt är känt och såsom i den väckta motionen med exempel visats, vissa af nu gällande bestämmelser om rangväsendet äro otidsenliga och olämpliga. Således, han anser dessa vara *otidsenliga* och *olämpliga*, men *önskar* i alla fall deras *bibehållande*. För min del tycker jag, att detta är en egendomlig logik. Utom hvad Andra Kammaren vid 1901 års och innevarande riksdag genom sitt beslut uttalat som sin mening om det olämpliga i denna sak, bör man ej något uppmärksamma hvad i frågan blifvit sagdt af Lars Hierta, som väl i allmänhet icke ansågs som en person utan omdöme? Bör ej heller något afseende fästas vid att Rikets Ständer redan 1841 afläto en skrifvelse rörande denna fråga? Jag kan för min del icke finna annat, än att de handlade mycket förnuftigt.

Jag har fått uppbära både muntligen och skriftligen genom anonyma bref åtskilliga tillvitelser för innebörden i och motiven för min motion. Man har påstått, att jag velat ridikylisera den institution, som vi alla hålla högt, om hvilken vi alla önska, att den måtte aktas och vördas. Min uppfattning här är nämligen, att om vid denna institution bestämmelser fästas, som äro löjliga,

otidsenliga samt icke uppbäras af det allmänna medvetandet, är det fara värdt, att en reflex af den komik, som vidlåder dessa bestämmelser, faller just på den institution, som vi böra och vilja hålla högt. Ingen torde med fog kunna påstå, att jag önskat persiflera kungligheten, därför att jag framdragit exempel på de antikverade och abderitiska bestämmelser, som rangordningen innehåller, särskildt beträffande hofvet. Jag frågar eder, mina herrar: Öfverensstämmer det med det svenska folkets läggning, eller imponeras vi af dylika gammalmodiga bestämmelser, hvilka gå ut på upprätthållande af ett lysande, stort hof? Möjligt är, att man i vissa andra länder ännu håller på dylika saker af något slags falsk konservatism, men jag tror icke, att dylikt passar ihop med uppfattningen hos oss. Vi se icke längre i alla dessa ceremonier, såsom väl meningen och förutsättningen för dem fordom varit, något, som kan vara imponerande och vördnadsbjudande; vi betrakta dem numera som en gammalmodig, falsk förgyllning, som icke är öfverensstämmande med den allmänna uppfattningen, som icke uppbäres af folkmedvetandet. De verka främmande, verka löjligt. Jag tror vi alla kunna vara öfverens om, att vi vörda både kronan och purpurn som symboler, men vi finna det icke praktiskt eller lämpligt att använda den ena såsom hufvudbonad eller den andra såsom klädesplagg. Jag kan icke hjälpa, att dylikt verkar teater. Man kommer ofrivilligt att tänka på kröningsprocessionen i »Profeten», men steget från Meyerbeers opera till Offenbachs operetter är icke stort, och det är tråkigt, att anledningarna till dylika ideassociationer icke undanröjas.

Ang. bestämmelserna om rang.
(Forts.)

På samma sätt förhåller det sig med de s. k. salutdagarna. Finns det någon människa, som verkligen kan säga att detta saluterande, när t. ex. en liten prinsessa fyller sitt första år, väcker, ökar eller underhåller vördnaden för kungligheten? Jag tänker alltid, då jag hör knallandet, på de stackars sjuka, som bo i närheten, som naturligtvis oroas och lida däraf, och jag undrar, om icke det lilla festföremålet, i fall det fördes i närheten af den plats, där skotten aflossas, skulle inlägga en ganska högljudd protest mot en så bullersam hyllning.

År 1766 afskaffades alla bestämmelser beträffande rang med undantag af dem, som rörde hofrang. Det var vid den tid, då konungen blifvit en lekboll i rikets ständers hand, som man gaf honom denna leksak att trösta sig med och begagna de granna fraserna, hvilka redan då klingade såsom ironi, »att Kungl. Maj:ts höghet och rikets värdighet fordrade, att med hofrangen förblefve efter den gamla vanligheten». Men i våra dagar måtte väl ingen kunna tro eller påstå något sådant, som att Kungl. Maj:ts höghet eller rikets värdighet på allra minsta sätt befordras genom att en hop hofffunktionärer taga rang *utanför* hofvet? Med förhållandena *inom* hofvet hafva vi ju icke att skaffa, men Riksdagen har rätt att uttala som sin önskan, att de kungliges *enskilde* tjänare icke taga rang bland och framför statens tjänstemän. Detta kan icke på något sätt nedsätta kungligheten. Det har åtminstone varit

Ang. bestämmelserna om
rang.
(Forts.)

min afsikt med denna motion just att få bort detta historiska damm från den institution, som jag, lika mycket som ni, mina herrar, älskar och vördar, emedan jag anser, att denna institution icke förgylles upp genom att låta detta månghundraåriga damm ligga kvar. Man har äfven velat påstå, att min motion hade ett annat syfte, nämligen att förlöjliga och nedsätta hofffunktionärerna och deras befattning. Det är ett fullkomligt misstag. Jag hyser tvärtom den allra största aktning och vördnad för hvarje människa, som samvetsgrant uppfyller sin plikt, och att en hofffunktionärs verksamhet såsom sådan både kan vara maktpåliggande och full af uppoffringar, vet jag mer än väl. De kungliga behöfva förvisso goda och trogna tjänare, som fullgöra sina plikter af *tillgifvenhet* för sin konung; ty det vågar jag hoppas, att ingen ranghunger spelar in därvidlag såsom ledmotiv. Är det återigen så, att man mottagit en sådan befattning af fåfånga, för att pösa upp öfver andra medborgare, då, mina herrar, då har man förvisso rätt, kan man säga, att det ligger något förnedrande i deras ställning, då är persiflagen berättigad. Jag har alltför många bekanta och goda vänner bland tjänstgörande hofffunktionärer för att kunna tro något sådant om dem. Men det finnes en *annan kategori*, och jag förstår icke, att den ärade reservanten, åtminstone då denna nog ej är honom obekant, icke har velat vara med om min motion af intresse att bli af med denna klick fåfånga människor. Den kategori, jag här tänker på, är de s. k. *titulärherrarne*, och om dem kan jag endast säga att jag beklagar, att i vårt lilla land finnas så många, som icke blott gärna mottaga utan med all makt sträfva efter att blifva förlånade med höftitlar, som vilja hafva en tom, grann etikett sig påklistrad på samma sätt som vinbuteljer med falsk etikett, märkta som chateauvin, premier crû eller cuvée reservée, och så är det kanske blott vattensoppa eller rama ättikan i flaskan.

Jag vill icke här ingå på detaljer. Tillräckligt många bevis äro anförda i min motion, och jag har uti denna sökt behandla saken så objektivt som möjligt. Man må åtminstone medgifva, att det icke kan vara lämpligt, då frågan väckts på tal, att Första Kammaren, helst med en motivering som reservantens, skulle erkänna att ifrågavarande bestämmelser äro otidsenliga och olämpliga, men i alla fall icke vilja vara med om någon förändring. Jag har tillåtit mig i min motion säga, att jag icke vore så egenkär, att jag hyste någon förhoppning om att härmed lyckas utrota den mänskliga flärdbacillen. Nej, långt därifrån! Det vore ett företag, som nog öfverstege en Herkulus' krafter. Nej, hvad jag sagt är detta: Kan det icke vara lämpligt att kammaren genom sitt ord gjorde hvad på den ankommer för att få till stånd en städning bland allt detta sekelgamla damm och möjligtvis komma en eller annan bakterie till lifs, t. ex. den som kallas ordenssamlingsvurmen, möjligen de mikrokocker, som kallas titel- och rangsjuka eller adelshögfärds-mikroben, m. fl., alla tillhörande snobbakteriernas brokiga och stora familj. Jag har tillåtit mig i samhällshygienens intresse föreslå en liten rengörings- och desinfektionsåtgärd. Det beror nu

på eder, mina herrar, huruvida detta lilla odjur, 1714 års rangordning, med sin befängdaste utväxt, hofrangen, skall aflifvas eller fortfarande frodas ibland oss.

*Ang. bestämmelserna om rang.
(Forts.)*

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckt fråga om upphäfvande af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 m. m.

Ang. rätt för barnaföderska att förblifva okänd.

Enligt till Första Kammaren ankommet protokollsutdrag hade Andra Kammaren bifallit sitt tillfälliga utskotts i utlåtande n:o 8 gjorda hemställan, »att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i anledning af herr P. Pehrssons i Österby motion n:o 129 i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t tacktes upphäfva mom. 7 i nådiga brefvet till samtliga hofrätterna den 17 oktober 1778 jämte därmed sammanhängande bestämmelser, innefattande rätt för barnaföderska att undandraga sig att uppgifva sitt namn».

Ifrågavarande moment af åberopade kungl. bref hade följande lydelse:

»7) At qwinna, som wil i okänd ort framföda Fostret må i sådant upsåt lämnas ostörd, utan någons åtal eller efterfrågan om hennes person eller tillstånd: Och anse Wi den olägenhet mindre, om på sådant sätt något olofligt häfdande skulle döljas, än at ige-nom sträng efterfrågan i dylikt tilfalle betaga et blödiget sinne all utwäg, at kunna dölja sin förbrytelse.»

Sedan Andra Kammarens omförmälda beslut af Första Kam-maren hänvisats till behandling af denna kammares tillfälliga utskott n:o 2, hade sistnämnda utskott i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första Kammaren behagade biträda Andra Kam-marens ifrågavarande beslut.

Herr Hasselrot: Såsom kammaren behagade finna, har utskottet ifrågasatt, att den i kungl. förordningen af den 17 oktober 1778 medgifva rätt för ogift kvinna, som födt barn, att förblifva okänd, skulle upphäfvas. Om jag vid behandlingen af denna fråga

Ang. rätt för nödgas beröra ömtåliga ämnen, ber jag om tillgift; deras omnäm-
barnaföderska nande kan icke undvikas.

att förblifva
okänd.
 (Forts.)

Frågan om förändring af ifrågavarande förordning har varit före i Riksdagen icke mindre än nio gånger; åtta gånger under den gamla representationens tid, då frågan handhades af lagutskottet, hvilket städse afstyrkte förändring af denna förordning, och Riksdagen biföll dessa lagutskottets hemställanden. År 1898 kom frågan inför den nya representationen åter före, då Andra Kammaren biföll förslaget om ändring, och detta beslut upptogs sedermera af Första Kammarens tillfälliga utskott. Dess slutliga hemställan innebar, att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om och på hvad sätt sådan ändring af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 angående barnamord jämte andra därmed i sammanhang stående författningsbestämmelser må kunna företagas, att moderns namn blifver fortfarande skyddadt mot offentliggörande, men till upplysning och ledning i vissa af Kungl. Maj:t uppgifna och bestämda fall, på lämpligt sätt antecknadt. Första Kammaren vidhöll emellertid den uppfattning, som Riksdagen under flera föregående år i frågan uttalat, och afslog det ifrågasatta skrifvelseförslaget. Nu komma de tillfälliga utskotten såväl från Andra som från Första Kammaren med ett radikalt förslag; Riksdagen skulle nämligen anhålla helt enkelt om upphäfvande af denna bestämmelse, som hittills ansetts berättigad. Utskottet har utgått, såvidt jag kan förstå, uteslutande från tanken på barnets rätt och bästa. Såsom jag tror, bör det åtminstone medgifvas, att denna fråga har tvenne sidor; det är icke allenast på barnets rätt och bästa man bör se, utan jämväl tänka på modern samt taga hänsyn till åtskilliga andra omständigheter, så mycket mer som ifrågavarande kungl. bref själfvt uppgifver, att anledningen till detsamma vore syftet att förminska eller undanröja de då talrika barnamorden, och faktum är, att denna förordning haft en sådan fördelaktig verkan. Den, hvilken i egenskap af domare handhaft mål angående barnamord, vet, att den hufvudsakliga och oftast förekommande anledningen till dessa brott är hoppet att kunna dölja felsteget och undgå den skam och vanära, som därmed följa. Om anhöriga eller föräldrar kunna tillförsäkra den stackars modern möjlighet att framföda sitt barn i hemlighet och undgå denna skam och blygsel, samt lagen icke lägger hinder i vägen härför, så är därmed afven det väsentligaste motivet för begående af barnamord förfallet. Statistiken visar också tydligen, att förhållandet är sådant. Under de 20 år, som föregingo förordningen, ägde i medeltal ett barnamord årligen rum på omkring 200 oäkta födda barn; under de 20 år åter, som följde efter förordningen, nedgick antalet barnamord till ett på nära 600, d. v. s. relativt till ungefär en tredjedel så många som förut. Och dock vill jag påpeka att, när förordningen utkom, dödsstraff var stadgadt för barnamord. Sedan dess har straffhotet minskats, så att nu barnamord vanligen straffas med ett eller annat års straffarbete. Trots denna minskning i straff-

hotet, som antagligen bort föranleda ökning af förbrytelserna, har förhållandet icke varit sådant, utan så sent som 1895 uppgick antalet barnamord till ett på omkring 570 oäkta födda barn. Detta har enligt mitt förmenande icke oväsentligen berott på den ifrågasvarande bestämmelsen. Utskottet erkänner också effekten af nuvarande bestämmelser i denna riktning, men säger samtidigt, att antagligen har å andra sidan denna förordning åstadkommit en ännu större ökning i antalet oäkta barn. Jag tillåter mig på det bestämdaste bestrida detta. Det lärer väl ingen kunna föreställa sig, att, då felet begås, kontrahenterna reflektera på den större eller mindre möjligheten, att modern skall kunna föda sitt barn i hemlighet. Anledningen till att de oäkta barnens antal ökats ligger dels i den tilltagande sedeslöshet, som under de sista åren gjort sig gällande, och dels hos andra omständigheter, som icke oväsentligt inverka, särskildt det oskick, som i de större städerna förnämligast förekommer, att hjonelag ingås emellan man och kvinna, hvilka lefva tillsammans såsom man och hustru under årtal, kanske för lifvet, utan att ingå äktenskap med hvarandra. Och på det sättet blifver naturligtvis de oäkta barnens antal större än det eljest skulle blifva. Dessa äro helt visst de verkliga orsakerna till det öfverklagade missförhållandet, men ingalunda den förordning, som det här är fråga om.

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

Vidare synes utskottet resonera så, att om också barnamordens antal minskats genom denna förordning, kunna de å andra sidan i själfva verket hafva ökats genom hemlighållandet af barnsbörden. Utskottet säger: »Under skydd af rättigheten att förblifva okänd kan kvinnan begifva sig till en främmande ort, framföda sitt barn och efter tillfrisknandet jämte barnet lämna platsen för att i sinom tid ensam återkomma till hemorten. Barnet kan hon under resan på en annan främmande ort göra sig af med.» Jag vågar bestrida sannolikheten af att så skulle vara förhållandet. Moderskärleken är väl den starkaste och varaktigaste af alla mänskliga känslor. Visserligen må erkännas, att denna känsla någon gång brister, vid sådana tillfällen nämligen, då förtviflan tager modern och då hon gripes af känslan utaf att hela hennes framtida välfärd står på spel; då kan det nog inträffa, att hon för ett ögonblick glömmet att hon är moder. Men har modern i ensamhet fått föda barnet och fått skydd och hjälp att undgå blygsel och skam, icke må man då tro, att hon annat än undantagsvis skulle med kallt blod vilja taga lifvet af sitt barn. Nej, den omständigheten tror jag icke här är att räkna med.

Den viktigaste anmärkningen — som verkligen är en viktig anmärkning — är utskottets framhållande af att genom 1905 års lag ha oäkta barn fått arfsrätt efter modern. Nu vågar jag dock påstå, att denna omständighet icke äger omedelbart samband med denna förordning. Lagen säger visserligen, att oäkta barn tager arf efter sin moder, men naturligt är att modern skall vara känd. Oaktadt lagutskottet i sin skrifvelse påpekade, att någon ändring borde ske i detta afseende, har högsta domstolen emellertid

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

vid lagens granskning ej funnit anledning göra någon anmärkning i detta fall, lika litet som Kungl. Maj:t, som har ensam bestämmanderätt öfver förordningen, funnit skäligt att i sammanhang med den nya lagen undanröja ifrågakvarande lagbestämmelse. Således tror jag, att detta skäl icke har den betydelse, som utskottet velat tillmäta detsamma. För öfrigt tillåter jag mig påpeka, att denna oäkta barns rätt till arf efter modern i de flesta fall ej är af så stort värde, ty få af de unga kvinnor, som råka illa ut, torde väl hafva någon större förmögenhet. Men däremot är det ett faktum, att barn efter okända mödrar i regeln ses ganska väl till godo. Af från allmänna barnhuset erhållna upplysningar, då detta ärende förut varit före, framgick nämligen, att därstädes intagna barn af okända mödrar till stort antal successivt uttogos. Moderns öga följer barnet med sin kärlek och uppmärksamhet och ser nog till att barnet får den vård och uppfostran, hvaraf det är i behöf, utan att hon själf behöfver blottställa sig. Det är sant och det har framhållits, att en mängd oegentligheter och missbruk ägt rum vid fostrandet af oäkta barn, men det är, enligt mitt förmenande, då icke fråga om barn till okända mödrar, ty den kategorien af oäkta barn har det i allmänhet relativt bra.

Äfvenledes har utskottet fäst sig vid en del andra omständigheter, som äro af mindre betydelse, t. ex. att barn af okända föräldrar föranleda till ojämnhet i fattigvårdstungan, men den olägheten är, sedan vi nu fått lagen om barnavård, sällan framträdande, hvarförutom fattigvårdstungan beror på så många omständigheter, att denna lilla olägenhet ej spelar någon större roll.

Man bör väl för öfrigt ej blott fästa sig vid barnets rätt. Man får väl också tänka på moderns ställning. Kammaren torde lätt kunna tänka sig in i hvilken ställning en sådan stackars kvinna, hvars felsteg skall yppas för allmänheten, är försatt uti och huru hon sedermera hela lifvet igenom måste dragas med sin olycka. Hon är sämre ställd än en nunna i ett katolskt land, hon har svårt att få umgås i andra familjer och är för sin egen familj oftast en börda. Kan det vara rätt att lägga en sådan tunga på en arm kvinna — jag tror det icke.

Därtill kommer en annan omständighet, som icke alls är oväsentlig. Det är en erkänd sak, att denna förordning i ganska hög grad minskat barnamorden, och om den nu upphäfves, komma barnamorden helt säkert att ökas i samma grad som de förut minskats. Vid denna omständighet tyckes dock utskottet ej hafva fäst sig.

Jag tillåter mig att sluta med ett uttalande, som jag själf förut en gång haft uti denna fråga: »Jag erkänner, att kvinnan begått en synd, ett fel, men många gånger tror jag man bör bedöma detta mindre hårdt. Merendels bär mannen mesta skulden, och han kommer ju i regeln utan olägenhet från saken. Under alla förhållanden måste kvinnan sota för sitt fel genom ett svårt lidande och genom bittra sorger och bekymmer, som drabba icke blott henne utan hennes familj, och det synes mig föga öfverens-

stämman med kristlig barmhärtighet att, då detta ej är nödvändigt, *Ang. rätt för tvinga henne att tömma lidandets bägare ända till dräggen genom barnaföderska att förblifva okänd.* att åsamka henne den smälek och skam, som skulle följa af offentliggörandet af hennes felsteg.»

Jag tillåter mig yrka afslag å utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Björck: Då en föregående högt ärad talare redogjort för frågans historiska gång, behöfver jag icke inlåta mig på den saken. Men vi veta alla, och från många håll, ej minst från personer, som särskildt hafva med dessa förhållanden att skaffa, har det äfvenledes blifvit bekräftadt, att denna fråga icke kan falla. Förut har den varit före nio gånger inom Riksdagen och ett par gånger vid kyrkomötet, men den kommer igen och skall komma igen, tills den blifver löst, ty den tillhör de frågor, som ej kunna falla förrän de vunnit sin lösning.

Det nuvarande tillståndet anser jag och många med mig olidligt. Tusen barn födas årligen i vårt land, hvilka icke veta, hvem som är deras fader eller moder; de äro barn af s. k. okända föräldrar. Hvad det skall blifva af dessa barn kan man väl förstå och ännu mera ana. En stor del af dem gå bort i sin tidigaste ålder i följd af vanvård och de, som få växa upp och blifva äldre, äro då i många fall fördärfvade till både kropp och själ. Andra Kammaren har nu antagit, att den 7 § i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 skulle helt och hållet afskaffas, och jag tror att de skäl, som härför anförts, äro fullgoda.

Då frågan för 8 år sedan var före inom Riksdagen förelåg den, på sätt den föregående talaren erinrade, i en annan form. Man ville då icke helt afskaffa paragrafen, utan blott ställa så till, att Kungl. Maj:t skulle söka utfinna något sätt för bevarande af kvinnans anonymitet, på samma gång man räddade barnet från de bedröfliga följderna af moderns felsteg. Mig förefaller det, som om man ville ingå till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning, som skulle ha till ändamål att visa, att 2 gånger 2 är fem — kvinnans anonymitet skulle bevaras, men å andra sidan skulle man arrangera så, att barnet finge veta hvem som var dess moder, när barnet en gång behöfde veta det. Men då blefve ju saken ej hemlig längre! Sedan frågan förevar vid 1898 års riksdag har det emellertid tillkommit ett viktigt moment, i det nämligen fjolårets lagstiftning gaf oäkta barn rätt till arf efter moder och modernefränder. Nu frågar jag, om icke det är att gifva med ena handen och taga med den andra? Statsmakterna säga: Du skall få ärfva din moder och dina modernesläktingar, men å andra sidan skola vi ställa så till, att du icke kan göra något därför. Som den föregående ärade talaren sade, har denna sak två sidor. Det gäller att taga parti för den ena eller den andra af tvenne parter, och hellre ställer jag mig då på den helt och hållet oskyldiges sida än jag tager parti för den, som om också blott delvis är skyldig. Jag vill visst icke lägga sten på den olyckligas börda, men jag tror icke att det är det rätta sättet att hjälpa kvinnan

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

ifrån en »synd» — såsom den föregående talaren sade — att man nära nog inbjuder henne att begå ett brott. Men det är ju detta Riksdagen och lagstiftningen göra, om man på detta sätt bereder eller skaffar kvinnan rätt att genom denna hemliga förlossning hålla sig undan, ty det kan hafva allvarliga följder med sig.

Lagutskottet sade själf, när det behandlade den kungl. propositionen sistlidna år, att lagutskottet hade anledning antaga, att Kungl. Maj:t på samma gång propositionen framlades också skulle föreslå afskaffande af den ifrågavarande paragrafen i 1778 års bref. Men så har icke skett. Under den diskussion, som då förekom, yttrade en af vårt lands mest framstående juridiska auktoriteter: »Jag kan ej tänka mig annat än att, efter den öfverläggning, som här i dag ägt rum, ännu mera än förr, 1778 års bref måste anses utdömdt.» En annan talare, som då uppträdde förklarade, att den 7 § uti nämnda bref vore en skamfläck.

Mera än tusen barn af okända mödrar födas årligen i vårt land. Den föregående talaren sade, att barnamorden minskats, sedan denna lag kommit till. Ja, statistiken säger ju det, men hvilka barnamord gäller det då? Det är de som lagföras, några andra har statistiken icke reda på. Men, mina herrar, en hel mängd barn af okända mödrar finnas, som helt och hållet försvinna: om dem har statistiken ingen kännedom. Jag läste för några år sedan en berättelse i en tidning, som måhända kan gifva en liten aning om hvart sådana barn taga vägen. En ångbåt for nattetid öfver en sjö, och i daggryningen märkte en af besättningen ett litet knyte eller bylte liggande vid sidan af ena hjulhuset. Man tog upp knytet och man fann däruti ett litet strypt barn jämte en sten. Vid anställd efterforskning bekände modern, som låg uti en hytt bredvid, att hon strypt och svept in sitt lilla barn i knytet och kastat det ut genom hyttfönstret att försvinna i hafvets djup. Försöket misslyckades; barnet blef, som sagdt, liggande invid hjulhuset. Liknande saker förekomma nog i mängd, ehuru de ej blifva upptäckta. Men faktum står kvar, att många utaf dessa stackars okäta barn spårlöst försvinna.

Ett annat sätt att göra af med sina barn är det s. k. änglamakeriet. Alla veta vi hvad detta vill säga. Barnet lämnas ut till en fostermoder för att vårdas; vanligtvis dör det inom tre månader, men om det öfverlever den tiden, får det dock oftast en svag och usel tillvaro. Vi erinra oss nog alla, att förilidet år en s. k. änglamakerska i Stockholms-trakten blef tilltalad för utöfning af sin fina handtering, för hvilken hon länge varit misstänkt af polisen. Efter fosterbarnslagens tillkomst år 1902 hade hon hos hälsovårdsnämnden anmält fem fosterbarn, som hon haft i sin vård, af hvilka två aflidit. I september 1904 blef hon på goda grunder af sundhetsinspektören förbjuden att vidare mottaga fosterbarn. Emellertid anmälde hon icke långt därefter, att hon ånyo mottagit ett fosterbarn, men denna gång, såsom hon påstod, kostnadsfritt — endast af människokärlek —, hvilket nog var osanning, men då man ju ej fick efterforska den okända modern, kunde hennes

uppgift ej vederläggas, och hon fick behålla barnet. Vid rätttegången under sommaren 1905 kom det i dagen, att den »barnkära» kvinnan haft 17 fosterbarn, af hvilka 7 aflidit. Af de 6 fosterbarn, som hon under 1905 års sommar emottagit af ogifta mödrar och hyst hos sig på landet för att få vara mera i fred och mot en ersättning i ett för allt, hade 4 aflidit i en ålder af högst 3 månader. Den landtliga bostaden företedde en bild af det största elände och vittnade om den största värdslöshet. Ett barn hade haft sin hemvist i en stängd garderob, andra hade inhysts på en vind. Barnen hade påträffats liggande direkt på vaxduk obetäckta och utfrusna. De hade till föda fått skämd mjölk, som bibringades dem med sura och osnygga s. k. nappar. För att bringa dem i sömn hade de fått opium i för späda barn lifsfarlig dosis (Roséns bröst-droppar). Allmänna åklagaren, som ansåg det genom den i målet förebragta utredningen vara ådagalagdt, att fru N. systematiskt vanvårdat sina fosterbarn i afsikt att bringa dem om lifvet, yrkade att hon skulle förklaras saker till fyra mord och tre mordförsök, men i brist på fullständig bevisning kunde hon ej härför sakfällas, hvarför hennes straff blef relativt lindrigt.

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

Hur hade det i detta fall gått, om § 7 ej funnits till? Jo, man hade kunnat få reda på barnens mödrar. Dessa hade måst skaffa sina respektive barn bättre vård och, om de därtill saknat medel, hade det allmänna fått träda emellan med sitt understöd.

Den ene af motionärerna har hos flera kvinnoföreningar gjort förfrågan angående deras tankar i afseende å denna paragrafs borttagande; af en del har han fått det kategoriska beskedet, att de utan vidare önskade bestämmelsens upphäfvande, under det att andra hafva sagt: Vi vilja visserligen hafva paragrafen bort, men rättvisan fordrar då, att mannens anonymitet ej bevaras så omsorgsfullt, som nu vanligen sker. Jag frågar, om någon kan säga, att detta icke också är rättvist? Naturligtvis bör mannen strängare efterhållas, och jag tror för min del, att han i de flesta fall har mesta skulden till ifrågavarande missförhållande. Men det kan ofta gifvetvis ha sina svårigheter att få reda på hvem fadern är, och för öfrigt föreligger ej den saken nu. Nu gäller det att få bort 7 paragrafen i 1778 års bref och att i detta fall biträda medkam-marens beslut, hvilket vore en ren barmhärtighet ej blott mot det arma barnet, utan äfven mot dess moder. Ty jag vill fråga, om det är barmhärtigt att sätta kvinnan i frestelse att begå ett så svårt brott, att antingen själf taga sitt barn afdaga, hvilket hon i många fall, tack vare den ofta nämnda paragrafen, med lätthet och utan större laglig risk kan göra, eller, hvilket jag anser vara nästan lika illa, kasta det handlöst ut i världen uti samvetslösa människors händer, som antingen pina ihjäl det eller genom vanvård i barndomen orsaka, att barnet kommer att slita med ohälsa till kropp och själ. Jag är förvissad om att mången moder, som så handlat, har, när hennes samvete och modersömhet en gång vaknat, önskat att hellre fått lida skymfen, som följer af att hafva födt till världen ett oäkta barn, än att nu dagligen gnagas

Ang. rätt för barnaföderska att förblifva okänd.
(Forts.)

af ånger och samvetskval öfver att hafva fördärfvat den varëlse, som hon gifvit lifvet och som hon i stället nu kunnat älska och vårda och i framtiden älskas och vårdas af tillbaka. Litet hvar hafva vi säkert påträffat någon sådan moder, hvilken, sedan hon för sitt felsteg fått förlåtelse både af Gud och människor, lefver ganska lycklig med sitt barn, för hvilket ingen förebrår henne, men till hvars vård mången hjälper henne och som, om det väl uppfostras, kan blifva henne till god hjälp på alderdomen. Att hjälpa kvinnan att så vårda och uppfostra sitt barn, *det* är rätta sättet att bevisa barmhärtighet mot henne och äfven mot hennes barn. Men att hjälpa henne att skylla brott med brott, det tror jag är förkastligt.

Dessutom bör man vara barmhärtig äfven mot en tredje part i denna sak, nämligen samhället. Dessa barn, som sålunda växa upp, blifva ofta till föga heder för samhället.

En före detta ledamot af denna kammare, numera aflidne statsrådet Carl von Friesen, yttrade en gång, att han, som varit skolrektor och således haft med många barn att göra, aldrig såg några barn så beklagansvärda som de af okända föräldrar. Dessa bildade en särskild liten grupp för sig, som man ej kunde lära att känna utan det största medlidande, och då andra, visserligen äfven de oäkta barn, men som kände sina föräldrar, redde sig bra, så hade dessa, som voro födda af okända föräldrar, många vedermödor och voro i en synnerligen sorglig belägenhet.

Jag undrar mycket, om icke just en stor del af de barn, som på detta sätt uppväxa såsom vilda djur från spridda håll, om icke just dessa i främsta rummet äro de, som rekrytera skarorna af ligapojkar, prostituerade o. s. v. Tänken, mina herrar, på hvad den stackars fången skref på cellväggen: »O, modersfamn, om jag haft dig, så vore jag ej här.»

I barmhärtighetens namn ber jag, att denna meromnämnda paragraf måtte blifva afskaffad, och tillstyrker bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamm, Hugo: Med det föreliggande betänkandet hafva vi blifvit förda ned i några af de mörkaste schakten inom vårt samhällslif. Det är naturligtvis svårt att i en sak som denna bringa någon ordning och svårt att uti osedlighetens sak ställa så till, att osedlighetens följder ej drabba någon. Vi stå här inför just ett af dessa fakta, där med nödvändighet osedligheten måste bäras fram och verka genom sina följder. Den drabbar alltid samhället och drabbar också alltid någon enskild, och man står uti denna fråga sorgligt nog i valet, hvem man skall söka att mest bevara för följderna af ett begånget felsteg. För mig reducerar sig frågan helt enkelt därhän: Till hvilken bör man taga mesta hänsyn uti detta fall, modern eller barnet? Med herr Hasselrot erkänner jag alltför väl de många sorgliga följder, hvilka tungt drabba modern. Också erkänner jag, att man kan i många fall säga, att det varit *mannens* fel, men därhän kan man väl ändock icke komma, att man säger att modern är alldeles oan-

svarig i detta fall, och då blir det att väga hennes ställning gentemot barnets. Hon har dock *kunnat* undgå och reda sig för följderna af detta, barnet har aldrig kunnat det. Det är barnet, som fullt oskyldigt får bära den efter min öfvertygelse åtminstone tyngsta bördan. Man behöfver därvidlag icke draga fram några som helst upprörande exempel. Herrarna hafva alla haft och känt sin moder, och I veten alltför väl hvad inflytande det har haft på eder alla. Det är detta inflytande man nu vill alldeles undanrycka dessa barn. Barnet får icke ens veta, hvem som varit dess moder, det utstöttes i världen och upplefver sina första år under känslan af öfvergifvenhet och i saknad af sin moder, åt hvilken det ägnat sin första barnsliga känsla. Och därför är också förhållandet, som nyss sades, att man behöfver icke gå långt för att få erfara att det är just dessa, som blifva de allra farligaste elementen inom samhället, dessa, som aldrig fått känna hvad en moders inflytande kan vara. Upphäfvet af denna paragraf må drabba modern, jag är dock icke så säker därpå, men det må nu så vara; men hvad som är säkert det är, att dess kvarstående alltid drabbar en stor mängd af barn vida tyngre än deras mödrar, och barnen hafva dock icke ansvaret för att hafva kommit till i världen.

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

Herr Hasselrot nämnde som ett skäl, hvarför man skulle låta denna paragraf stå kvar, att den, efter hvad statistiken visade, minskat antalet barnamord. Huru vet man det? Det finns ju många former af barnamord. Vetenskapen eller åtminstone den vetenskapliga osedligheten har visat på många medel, hvarigenom barnamord också begås i det tysta. Det kan ju lika väl hända, att barnamordens antal minskats därför, att många sådana icke träda fram. Det är på vårt samhälles begrepp om osedlighet, på dess råhet eller icke, som efter min mening barnamordsfrekvensen beror. I den mån den mänskliga naturens djuriska lustar stegras eller icke, i samma mån komma barnamorden att oafsedt denna paragraf pågå eller icke pågå. Samhället är i detta fall icke utan skuld. Vi skola akta oss att döma den fallna för hårdt. Det är den dom, som hvilar öfver henne, det spott och spe, hvarför hon blir utsatt, frånvaron af en hjälpande hand, som räcker henne, hvilken brist i Sverige ännu är befäst genom ett prostitutionsreglemente, — det är dessa tyngder, som trycka ned henne, som göra, att hon icke vågar existera, att hon icke vågar höja sig, att hon icke vågar blicka en i ansiktet. Där är vägen: räck henne en hjälpsam hand! Det verkar bättre än någon lagparagraf man är underkastad. Och är det skäl att hafva kvar en paragraf, som ofelbarligen verkar därhän, att hundraden efter hundraden få tåga ut i världen — om de någonsin komma fram så långt, att de blifva själfständiga — med denna känsla: allt har dragits undan mig, alla hafva öfvergifvit mig?

Det är mitt hufvudskäl att rösta för utskottets förslag. Det grundar sig på min uppfattning af sakförhållandet. De andra skälen hafva ju också någon kraft. Jag kan ej godkänna den

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

förste talarens argumentation: »Vi hafva antagit en lag, som be-
reder arfsrätt åt barnen. Är modern okänd, kräfva de aldrig
ut den.» Lagen är antagen för att bereda barnen möjlighet till
detta, och den möjligheten finnes ej, så länge denna paragraf står
kvar. Jag kan därför ej se annat, än att den lag, som antogs år 1905,
fullt ärligt, juridiskt kräver, att denna paragraf försvinner, och
jag är öfvertygad därom, att vare sig hemliga register eller andra
försök att på en gång bevara och icke bevara moderns hemlighet
höra till orimliga experiment.

Dessutom har denna paragrafs borttagande för mig en annan
sida. Det är den, som äfven är påpekad här, att den omständigheten,
att kvinnan nu så lätt kommer undan allt ansvar för barnen, också
gör, att hon icke söker lägga något af sin börda på den, som
mildast sagdt bör bära ansvaret jämte henne, nämligen mannen.
Jag bryr mig ej om huruvida det är förenadt med svårigheter eller
icke att få det därhän. För mig står det klart, att mannen
är lika skyldig att sörja för barnen, och att det icke bidrager
till att framkalla ansvarskänsla hos fadern, att bördan lyftes från
modern.

Såvidt jag kan se, står motionen på en rent moralisk standpunkt,
och är man öfvertygad om detta, känner man, som jag känner,
barnens starka rättighet och kraf, har man ej rätt att af skugg-
rädsla motsätta sig utskottets förslag, till hvilket jag, herr grefve
och talman, anhåller om bifall.

Herr Afzelius: Den andre talaren i ordningen åberopade
ett yttrande af mig, men han citerade mig under en rubrik, som
kanske gjorde, att jag bevarat min anonymitet. Emellertid vid-
kännes jag yttrandet: 1905 års lag har gjort 1778 års bref omöjligt.
Men på samma gång vill jag säga, att, om också bibehållandet
af detta bref är omöjligt efter 1905 års lag, är därmed icke sagdt,
att man utan vidare skall draga ett streck öfver detsamma. Vi
stå här som så ofta inför ett lagstiftningsproblem, där, såsom de
föregående talarne redan sagt, två intressen korsa hvarandra. Det
är moderns, kvinnans intresse, att icke hennes barnsbörd må blifva
allmänt kunnig, det är barnets rätt att få veta sin moder. Då två
intressen, förtjanta af hänsyn, på detta sätt stå mot hvarandra,
kan man gå två vägar. Antingen kan man säga: Detta intresset är
för mer än det andra, för det få vi offra det andra; eller kan
man försöka en utjämning, en kompromiss mellan de stridiga in-
tressena. En dylik kompromiss är i och för sig fullt legitim.

1778 års lagstiftare valde den vägen att offra det ena intresset
för det andra. De togo hänsyn till kvinnans svåra läge, till den för-
tviflan, i hvilken hon var bragt, de förtviflade gärningar, till
hvilka detta läge kunde drifva henne. De sörjde för kvinnans in-
tresse och offrade fullständigt barnets. Men det, som offrades, var
heller icke mycket värdt; ty barnet hade i själfva verket icke
någon rätt gentemot sin moder. Genom den lag, som vi antogo
i fjor, hafva vi gifvit barnet en sådan rätt och därmed efter min

mening utplånat en stor orättfärdighet ur vår lagsiftning. Det går ej an, att den lagen blir en lag på papperet, hvilket den skulle bli, om man biträdde herr Hasselrots yrkande om afslag å utskottets hemställan och sålunda bibehållande af 1778 års bref. Nej, är det fråga om att det ena intresset *skall* offras, att det ej kan gå till på annat sätt, att det måste sägas: allt eller intet — hvems intresse är då starkast? Jag tvekar icke att säga: barnets rätt är starkast, kvinnans måste offras. Däri instämmer jag med den föregående talaren.

Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)

Men jag har icke kunnat öfvertyga mig om att man med nödvändighet skall ställas inför ett sådant val. Oaktadt jag icke är i tillfälle att här framställa något bestämdt förslag eller uppgifva någon bestämd utväg, kan jag icke tänka mig, att det skulle vara omöjligt att finna en sådan, som å ena sidan tryggade barnets rätt att få veta sin moder, när dess rätt komme i fråga, men å den andra sidan förebyggde, att kvinnans historia ropades ut på torg och gator. Det skulle väl kunna finnas en medelväg, ett sådant där icke offentligt register, som omtalades af herr Tamm. Jag inser och erkänner, att sådant är förenadt med stora svårigheter. Men också jag har tänkt öfver detta ämne, och jag kan icke öfvertyga mig om att det skulle vara omöjligt blott man icke fordrar att det skall göra samma tjänst som det vanliga registret. Icke heller kan jag tro, att vare sig utskottet eller herrarne här skola kunna säga: Det är omöjligt, det går ej. Hvarför skall man då icke, när man vill hafva en utredning, medtaga och räkna med denna möjlighet? Hvarför ej räkna med möjligheten att skapa en anordning, som tager hänsyn också till den humanitet, för hvilken våra fäder, lagstiftarne af år 1778, på sin tid så högt prisats och för hvilken vi ej kunna eller få vara främmande? Jag kan ej finna det vara farligt att ställa i utsikt en sådan möjlighet, ett sådant alternativ, men jag förklarar på samma gång bestämt, att om vid undersökningen Kungl Maj:t skulle komma till det resultat att en sådan möjlighet ej finnes, att det ej lämpligen kan ordnas så, jag också för min del är fullt beredd att taga konsekvensen.

Jag skulle därför vilja ifrågasätta, att kammaren ville besluta att upptaga såsom alternativ dels ett sådant där register, som icke är allmänt kunnigt, dels ock, för den händelse en sådan anordning icke befinnes lämplig, upphäfvandet af detta moment i 1778 års bref. Det skulle då heta: att *Första Kammaren för sin del beslutar, det Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om och på hvad sätt sådan ändring af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 angående barnamord jämte andra därmed i sammanhang stående författningsbestämmelser må kunna företagas, att moderns namn blifver fortfarande skyddadt mot offentliggörande, men, till upplysning och ledning i vissa bestämda fall, på lämpligt sätt antecknad* — detta var lydelsen af det beslut, som Andra Kammaren fattade år 1898 och som här var nära att tillvinna sig pluralitet — därtill skulle

Ang. rätt för barnaföderska att förblifva okänd. (Forts.) nu fogas alternativet: — eller, där sådant finnes ej lämpligen kunna ske, upphäfva samma moment och bestämmelser. Herrarne finna, att detta är ett medlingsförslag i syfte att ej kasta bort denna möjlighet, utan låta den ingå i den utredning, hvarom Kungl. Maj:t skulle föranstalta.

Herr Jonsson: Det yrkande, som af den siste talaren gjorts, bör man något närmare betänka innebörden af, innan man går in på att lämna sitt bifall därtill. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att vid behandlingen af denna fråga i Andra Kammaren starka krafter gjorde sig gällande för att dess beslut skulle bli af just samma innebörd som det tillägg herr Afzelius här föreslagit; men med 122 ja mot 77 nej biföll Andra Kammaren sitt utskotts hemställan, som gick ut på att bestämmelserna i detta mom. 7 och hvad som därmed sammanhängande borde upphävas. Antag nu, att Första Kammaren skulle bifalla det yrkande, som herr Afzelius gjort! Då skulle genom protokollsutdrag härifrån Andra Kammaren underrättas, att beslutet utfallit olika, och det finnes ju en tänkbar möjlighet, att någon i Andra Kammaren skulle företaga sig att framställa ett yrkande i den riktningen, att Andra Kammaren skulle biträda det beslut denna kammare fattat. Men är det väl troligt, att, efter en sådan utgång af voteringen och en så skarp debatt om de olika ståndpunkterna i Andra Kammaren, densamma skulle komma att häfva sitt förut fattade beslut?

Nej, enligt min mening finnes här ingenting annat att göra, för så vidt man ej ställer sig likgiltig för att få en effektiv ändring till stånd, än att biträda hvad Andra Kammaren i saken beslutat. Då blir beslutet effektivt. Då kommer Kungl. Maj:t att taga frågan om hand, något som Kungl. Maj:t i själfva verket redan har gjort, ty det är icke första gången, som denna fråga har varit på tapeten, utan kyrkomötet har två gånger skrivit till Kungl. Maj:t i ungefär enahanda riktning, som herr Afzelii förslag går. Och hvad hände i fjor? Af dåvarande justitieministern meddelades, att justitiedepartementet har ägnat denna fråga ganska stor uppmärksamhet. Men frågan är svår, betonade han uttryckligen, och det hade han knappt behöft säga. Ty den har ju redan lång tid legat inför Kungl. Maj:t att lösa på dubbelsidigt sätt; men att skydda både moderns intresse och barnets rätt är det nog en omöjlighet att komma till rätta med. Den, som åhörde öfverläggningen i Andra Kammaren eller som därefter genomläst protokollet från samma öfverläggning, har ovillkorligen kommit till den uppfattning, att i det tillfälliga utskott inom Andra Kammaren, som behandlat frågan och hvars sammansättning var sådan, att de allra flesta ledamöterna från första början just ville komma till samma resultat som herr Afzelius, under arbetets gång, till följd af verkställda undersökningar och förfrågningar, samtliga ledamöterna — på, såvidt jag minnes, endast ett undantag när — kommo till det resultat, att det

var omöjligt att komma till rätta med den saken, och därför måste ställa sig på den ståndpunkt, att mom. 7 i detta kungl. bref måste upphävas.

*Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)*

Men om nu Kungl. Maj:t på grund af en Riksdagens skrifvelse skulle upphäva detta mom. 7, kan jag icke för min del anse, att däri ligger något hinder för Kungl. Maj:t att i administrativ väg göra någonting — om någonting kan göras, nota bene —, som något underhjälpel moderns sträfvan i vissa fall att icke genast, exempelvis, få lof att angifva sitt namn och barnets födelse m. m. Det kan jag icke finna hindras af den skrifvelse, som Riksdagen skulle aflåta, därest kammaren nu biträder Andra Kammarens beslut. Ty detta moment handlar ju helt enkelt om att ingen har rätt att fråga efter moderns namn eller hvar hon bor, när hon själf önskar att föda anonymt, och den saken måste man i hvarje fall hafva bort, för så vidt man vill, att den nyantagna arfslagen skall blifva effektiv i fråga om arfsrätt efter moder och modernefränder. Men icke hindrar detta, att någonting annat sättes i stället i samma moment, för så vidt Kungl. Maj:t kan komma underfund med något, som kan gifva ett litet skydd äfven åt moderns önskan att få vara anonym, utan att barnets rätt därpå kommer att försämrast.

Därför kan jag icke finna, att det är nödvändigt att i det beslut, som nu här är fråga om att biträda, göra en förändring i den riktning, som herr Afzelius föreslagit. Men sannolikt är, att, såvidt man nu kan döma, en förändring i beslutet härvidlag skulle vara detsamma som frågans fall för åter ett år, och därpå skulle följa, att dessa stackars barn, som hvarken hafva reda på fader eller moder, skulle minst lika lång tid få blifva i mistning af sin arfsrätt.

Jag vill endast taga upp ett af den förste talarens skäl. Jag kan ej tro, att det håller streck, som han förmenar, att de mödrar, som föda oäkta barn på det hemliga sätt, som det kungl. brefvet tillåter att göra, i allmänhet ej skulle hafva något arf att lämna till sina barn. Min tro är att, om några oäkta barn skola hafva arf att vänta efter sina mödrar eller modernefränder, det just skall vara sådana, hvilkas mödrar hafva bevarat sin anonymitet genom att på främmande ort föda sina barn. Ty just efter sådana mödrar, som hafva resurser att undandraga sig hvad de tycka vara en skam, att nödgas i ljuset framföda ett barn, kan det antagas att arf är att vänta. Efter alla de andra mödrarna till oäkta barn — särskildt flickorna på landsbygden, som sakna resurser att begagna sig af dessa hemlighetsmakerier — efter dem är nog barnets arfsrätt bevarad, men de mödrarna, vågar jag säga, hafva i regel knappt något att lämna i arf, när den tiden kommer. Skola oäkta barn hafva arf att vänta efter sina mödrar, är det nog i vida högre grad efter sådana, som födt i hemlighet, än efter andra.

Ja, här hafva, såvidt jag kan förstå, under öfverläggningen anförts tillräckliga skäl för bifall till utskottets hemställan, och

Ang. rätt för enär tiden är långt framskriden, skall jag ej vidare upptaga barnaföderska densamma, utan helt enkelt instämna med dem, som yrkat bifall att förblifva okänd.

Forts.)

Herr Wieselgren: Jag skall ej komma med annat än mycket torra motiv. Jag skall icke tillåta mig att framdraga exempel af den sorgliga beskaffenhet, som en fångvårdsman aldrig undgår att vinna kännedom om, när han får se in i de många dystra familjehistorier, som beröras af detta 1778 års kungl. bref. Jag skall endast be att mot den förste talaren få anmärka, att den erfarenhet jag vunnit sagt mig, att han icke med fullt fog kunde lägga så mycken vikt som han gjorde vid *skamkänslan* såsom föranledande barnamord. Min erfarenhet har åtminstone visat, att, om också denna skamkänsla finnes och väl ock ingår såsom ett moment i motiven för en så sorglig gärning, det dock icke är det hufvudsakligaste. Det är det ekonomiska skälet, som brukar främst härvid göra sig sorgligt gällande. Det är vanligtvis moderns tankar på sin framtid, hennes nödställda belägenhet, omöjligheten för henne att underhålla sig själf och på samma gång underhålla sitt barn — såvidt jag funnit, framträder detta som det starkaste och mest framträdande skälet för barnamord i allmänhet.

Flera af de föregående talarne hafva erkänt riktigheten af ett yttrande i Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, som lyder: »Lagen om oäkta barns arfsrätt efter moder och modernefränder af den 17 mars 1905 kräver såsom nödvändig konsekvens ett upphäfvande af ifrågavarande moment.» Det är fullt riktigt, jag erkänner det till fullo. Men jag vill också påpeka, att i ett land, i hvars giftermålsbalks andra kapitel det stadgas om sådana led, därinom äktenskap äro förbjudna, där är det också en fullständigt omöjlig ståndpunkt att försvara mom. 7 i detta gamla 1778 års kungl. bref. Ty hvem kan hindra, att bestämmelserna i sagda kapitel i giftermålsbalken trädas för nära, där 6 à 700 barn hvarstenda är kastas in i samhället, utan att de själfva hafva en aning om sin härkomst, utan att de själfva eller några andra veta, hvilka led som för dem äro förbjudna bland dessa, inom hvilkas skara de sedermera tänka att ingå sina äktenskap? Vid debatten i Andra Kammaren anfördes de två kända fall, där ohyggliga gärningar skett just på grund af personernas obekantskap med sin härkomst. Men huru många äro de okända fallen? Jag vågar säga: Man har mycken anledning att antaga, att de äro vida flera än de kända.

Dessutom skall jag påpeka, att det är följder af denna mödrarnas anonymitet, som kunna drabba helt andra än dem, som hafva något med saken att göra. Jag har varit i tillfälle att erfara, hurusom oförvitliga och aktning svärda kvinnor hafva blifvit noterade såsom mödrar till personer, som icke hafva vetat sin härkomst, på grund af något löst och osannfärdigt yttrande, som emellertid slagit rot i ett sinne, som varit upprördt af sin för-

färliga isolering och som därför fäst sig vid och trott på detta ord. I ett fall, synnerligen eklatant, har jag funnit utredt, att ett dylikt påstående af en anonym moders barn var fullständigt osannfärdigt; den brännmärkta kvinnan var nämligen vid den tid, då hon skulle blifvit moder, så ung, att det varit fysiskt omöjligt. Men en sådan bevisning, står ej alla till buds.

*Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)*

Jag vet ingenting, som jag tycker är så motbjudande och så ohyggligt som detta 1778 års kungl. brefs mom. 7. Om man vill sätta ett motto öfver det, skulle jag föreslå: »låt oss göra ondt, på det godt må komma därpå!» Det är utan tvifvel en barmhärtighetskänsla för dessa stackars beklagansvärda mödrar, som föranledt det. Men det är ett tveeggadt svärd, som här föres i barmhärtighetens hand, och för min del tror jag, att det fått länge nog fungera.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Billing: Jag skulle nog haft lust att vid behandlingen af detta ärende anföra åtskilligt. Men de föregående talarne hafva åtminstone delvis redan sagt hvad jag ämnade säga, och därför vill jag icke nu trötta herrarne med att upprepa det för att få säga det i en något annan form än förut skett. Jag skall blott be att i afseende å själfva sakens moraliska innebörd få ställa till herrarne två frågor.

Den ena frågan är den: hvilket är den djupaste och bästa barmhärtigheten mot en, som fallit: att söka värna henne från smärtan af sitt fall eller att söka upprätta henne genom att hjälpa henne att fylla de plikter, som blifvit en följd af hennes fall? Jag anser den sista arten af barmhärtighet vara af mycket djupare natur. Det är en barmhärtighet af rent sedlig natur. Den andra arten af barmhärtighet är ju egentligen endast en medlidsamhet.

Den andra frågan jag vill be herrarne besvara är denna: huru skulle det hafva känts för oss att aldrig ha vetat, hvem vår mor var? Huru skulle det hafva känts att hela lifvet gå och undra och söka: hvem var min mor? — och aldrig få svar på den frågan?

Jag skall nu be att få öfvergå till det medlingsförslag, som framställdes af herr Afzelius. Han betonade särskildt mycket starkt den stora förändring, som, efter det att Andra Kammaren år 1898 och kyrkomötet år 1903 uttalat sig för ändring af hithörande bestämmelser, inträdt genom 1905 års lag. Frågan är borgerligt sedt nu en helt och hållet annan än år 1898. För min personliga del är jag alldeles öfvertygad om att man icke kan hitta på någon form för ett hemligt register, som i någon mån kan tillfredsställa de önskingar som framställts. På försök att åstadkomma ett dylikt register har spillts mycken kraft. Om jag icke kunde så fullt lita på mitt eget omdöme i den vägen, så fick jag en ganska stark bekräftelse på dess riktighet, därigenom att herr Afzelius sade, att han mycket tänkt på saken, men ej kunnat uttänka

Ang. rätt för barnaföderska att förblifva okänd. något sätt. Hvem skall då hitta på det, när herr Afzelius efter så mycket tänkande icke kan hitta på någon form? Jag tror att jag häri har ett ganska godt stöd, då jag påstår det vara helt enkelt omöjligt.

(Forts.)

Men så ber jag till sist att herrarne ville vara goda och uppmärksamma hvad jag nu vill säga. Hvad vi alla här innerst önska, det är ju att tillgodose barnets rätt att få veta hvem som är dess moder, men så vilja vi också, så vidt möjligt bereda skonsmål för kvinnan. Är det omöjligt att förena dessa två saker? Jag tror, att de kunna i väsentlig mån förenas. Härför behöfves icke någon som helst ny lagstiftning, utan endast ett utstrykande af § 7 i 1778 års kungl. bref. Därigenom är barnets rätt tillgodosedd. Men huru går det med modern? När en sådan kvinna skall föda sitt barn, kan hon begära flyttningsbevis till hvilken församling i riket som helst, t. ex. om hon bor i landsorten kan hon begära flyttningsbevis till en församling i Stockholm och där föda sitt barn. Där skulle hon ej få dölja sitt namn, men om hon öfverlämnar barnet till fosterföräldrar och barnet således enligt gällande kyrkoskrifningsförordning blir kyrkoskrifvet hos dessa och hon så tager ut flyttningsbevis till sin hemort igen, så kommer då ej att i detta stå ett ord om att hon födt barn. Då kan barnet få veta, hvem dess moder är, men i kvinnans hembygd har ingen fått veta om hennes barnafödande. Härmed är i huiivudsak vunnet hvad de önska, som påyrka bibehållandet af 1778 års bref eller införandet af ett slags hemligt register.

För min del kan jag icke ett ögonblick tveka om att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rudebeck: Jag begärde ordet närmast med anledning af att ordföranden i det utskott, som behandlat denna fråga, sammanställde lydelsen af det förslag, som afgafs af herr Afzelius, med lydelsen af motförslaget i Andra Kammaren. Han ansåg att, då motförslaget inom Andra Kammaren fallit med betydlig majoritet, så skulle det ej finnas utsikt för att ett förslag, sådant som det af herr Afzelius afgifna, skulle kunna vinna framgång i Andra Kammaren om en hemställan därom komme att ske sedan Första Kammaren antagit förslaget. Men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet därå, att det är en ganska betydlig skillnad mellan motförslaget i Andra Kammaren, om jag så får beteckna det, och det af herr Afzelius framlagda förslaget, enär motförslaget i Andra Kammaren icke syftar på annat eller mer än en ändring af nuvarande bestämmelser, men afser däremot icke såsom herr Afzelii förslag, att därest en ändring finnes icke kunna ske, ett upphäfvande af ifrågavarande moment måtte äga rum. Härigenom har herr Afzelii förslag enligt mitt förmenande ett afgjort företräde framför det andra. Det innebär enligt min uppfattning icke *endast* det, att man uttrycker en särskild åstundan att såvidt möjligt få till stånd ett hemligt register. Hvar för jag för min del vill biträda herr Afzelii förslag är, att jag

ej kan göra mig fri från en känsla af tvekan vid en så genomgripande åtgärd som den, hvilken nu föreslagits, nämligen att stryka moment 7 i dess helhet, så länge som det — jag ville gärna kalla det så — synnerligen beklagensvärda oeffterrättighetstillstånd råder att fullständig anonymitet får äga rum för mannen. Jag är synnerligen tveksam, om vi i ett enda slag böra göra en, om jag så får uttrycka mig, så stor skillnad mellan mannens och kvinnans rättsställning i detta afseende. Jag kan ingalunda förneka att, hvad barnet beträffar, det ovillkorligen är mot rättskänslan stridande, att icke barnet beredes tillfälle att få kännedom om sin moder, likasom detsamma numera är mot lagstiftningen helt och hållet stridande, ty i och med detsamma har naturligtvis 1905 års lag icke någon betydelse, försävidt jag kan läsa den rätt. Men i alla fall måste man enligt min uppfattning med hänsyn till kvinnans ställning noga betänka, om det icke skall kunna finnas någon utväg att afhjälpa det ohyggliga missförhållande, att fadern skall gå alldeles fri från ansvar. Nu kan ju ej den frågan här upptagas till pröfning, då förslag därom ej föreligger, men för min del vill jag ändock framhålla önskvärdheten af och jag vågar säga en förhoppning om att, när regeringen tager Riksdagens framställning i förevarande ärende i öfvervägande i hvilken form den än må komma från Riksdagen, äfven den ändå mer djupgående frågan tages under allvarligaste ompröfning. Ty hvad är det som gör, att vi äro tveksamma, huru vi skola behandla denna fråga om moderns anonymitet rätt? Det är det missförhållande, som icke kan försvaras, att icke ett försök gjorts från lagstiftningens sida att åtminstone i någon mån lägga bördan på den, som mången gång bär den förnämsta skulden. Det finns från min sida icke någon motvilja mot att undanröja detta moment, men det är en känsla af hänsyn, som gör att jag icke vill, utan åtminstone ett försök till ändring, genast göra kvinnans och mannens ställning i detta afseende så åtskilda, som de blefve, om man utan vidare skulle stryka ett streck öfver momentet i fråga, det vill säga upphäfva detsamma. Jag tror icke, att det är så alldeles omöjligt att finna en medelväg. Man kan ju ej säga annat än att man tror, men den enes tro kan vara lika så god som den andres. Den ene tror, att det är omöjligt att finna en medelväg, den andre tror, att det är möjligt. Jag för min del tror icke, att det är omöjligt. Skulle det emellertid visa sig, att det är omöjligt, så, om Riksdagen beslutat i den riktning och med den formulering, som herr Afzelius gifvit, så har Riksdagen sagt, att det får ej stanna endast och allenast vid en undersökning, huruvida det är möjligt, utan att, om det är omöjligt, regeringen må vidtaga åtgärder för att upphäfva momentet. Genom ett bifall till herr Afzelii förslag synas mig alla skäligen intressen i denna sak blifva beaktade. Man förbiser då icke deras intresse, som tala för att man bör gå en medelväg, och man beaktar lika fullt deras intresse som vilja åstadkomma en bättre

*Ang. rätt för
barnaföderska
att förblifva
okänd.
(Forts.)*

Ang. rätt för ring i nuvarande tillståndet genom den kraftigare åtgärd som ett
barnaföderska fullständigt upphäfvande innebär.

att förblifva
okänd.
(Forts.)

Det är på grund af dessa skäl, som jag tillåter mig anhålla om bifall till det af herr Afzelius framställda yrkandet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande vore framställda följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Afzelius*, »att Första Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om och på hvad sätt sådan ändring af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 angående barnamord jämte andra därmed i sammanhang stående författningsbestämmelser må kunna företagas, att moderns namn blifver fortfarande skyddadt mot offentliggörande, men, till upplysning och ledning i vissa uppgifna och bestämda fall, på lämpligt sätt antecknad, eller, där sadant finnes ej lämpligen kunna ske, upphäfva samma moment och bestämmelser»; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) här ofvan upptagna yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det af herr Afzelius framställda yrkande i ämnet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 69.

Som Andra Kammarens i ämnet fattade beslut således ej blifvit oförändradt antaget, skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen ärendet till Andra Kammaren återlämnas för vidare behandling.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 12 och 19 inne-
 varande månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckt
 motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett
 statsdepartement, hufvudsakligen omfattande sociala ärenden.

Ang. inrättan-
 de af ett nytt
 statsdeparte-
 ment.

Uti en af herrar *Ernst Beckman, L. Gust. Broomé, Curt Wallis, R. A. Wavrinsky, Edvard Wavrinsky, M. Sundström, S. H. Kvarnzelius, Jacob Larsson* och *M. F. Nyström* inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 76, i hvilken motions syfte instämt herrar *E. von Krusenstjerna, Emil Hammarlund, K. G. Karlsson, Oskar Berg, Robert Johansson, Karl Starbäck, C. J. F. Ljunggren, Adolf Janson, Hjalmar Branting, J. Byström, Karl Warburg, Victor Moll, K. H. Gez. von Schéele* och *Axel Ekman*, hade motionärerna hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke ett särskildt statsdepartement, hufvudsakligen omfattande sociala ärenden, borde inrättas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande af anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade afgifvits reservation af herr *Beckman* m. fl., som ansett, att utskottet med anledning af förevarande motion bort hemställa, »det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, i samband med utredningen rörande inrättande af ett nytt departement för handel, industri och sjöfart samt öfriga föreslagna ändringar i fråga om regeringsärendenas handläggning, äfven ville låta utreda, huruvida ett särskildt statsdepartement, hufvudsakligen omfattande sociala ärenden, bör inrättas, eller, därest så icke anses nu böra ske, huru de sociala regeringsärendena lämpligast böra inom annat departement till föredragning i regeringen beredas och där handläggas».

Herr *Montgomery*: Inom affärsvärlden har länge uttalats önskvärdheten af att få ett departement för samfärdsel och allmänna arbeten. Vid denna riksdag framkom tanken att väcka en motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i sådant syfte, men på grund af vissa omständigheter blef denna motion fördröjd, ända till dess att konstitutionsutskottet nu färdigbehandlat denna fråga om ett departement för sociala ärenden. När vi se det utlåtande, som konstitutionsutskottet här afgifvit, så finna vi, att utskottet gifvit ett erkännande åt den tanke, som skulle ligga till grund för den tillämnade motionen. I utskottets betänkande står nämligen att »därest den af 1903 års Riksdag ifrågasatta högsta administrativa dom-

Ang. inrättan- stolen bliver inrättad, den däraf föranledda minskningen af arbets-
 de af ett nytt bördan för åtskilliga departement otvifvelaktigt kommer att med-
 statsdeparte- föra en omgruppering af ärendena mellan statsdepartementen», och:
 ment.
 (Forts.) »Tillfälle gifves därvid ock att pröfva, i hvad mån och i hvilken
 omfattning det kan anses lämpligt att gifva de sociala ärendena
 äfvensom andra grupper af ärenden, exempelvis dem, som angå
 samfärdseln och allmänna arbeten, en mera enhetlig behandling,
 än hvad för närvarande är fallet». Konstitutionsutskottet har
 därmed svarat på den önskan, som uttalats angående ett särskildt
 departement för samfärdsel och allmänna arbeten. Utskottets mo-
 tivering är således för vännerna af den tanken fullt tillfreds-
 ställande. Emellertid ber jag att i afseende å behovet af ett
 sådant departement få läsa upp några rader ur en tidskrift, som
 särskildt behandlar denna fråga. Där heter det bl. a.:

»Ett departement för samfärdsel och allmänna arbeten komme
 genast att få fullt upp att göra. Låtom oss endast göra en axplock-
 ning ur den senare tidens uppsatser i pressen. Statens järnvägs-
 byggnader sorterade förr under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
 och ledas nu af järnvägsstyrelsen. En särskild kommitté har nyligen
 tillsatts för att afgifva förslag till lämpligt ordnande af denna
 sak. Ett nytt samfärdseldepartement skulle naturligtvis taga hand
 om dessa byggnader och hafva tillfälle att för deras utförande
 hålla och utbilda lämpligt befäl. Därigenom kunde ock den gamla
 striden mellan de nyssnämnda styrelser i denna fråga och om kon-
 trollen öfver enskilda järnvägar få sitt slut och »kejsaren gifvas
 det kejsaren tillhör». Elektrisk drift af våra järnvägar heter
 en riksviktig fråga. Bebyggandet af statens vattenfall heter en
 annan därmed sammanhängande. Denna beror åter på ett planmä-
 sigt studium, hvars försummande är ett svårt fel och snart sagdt
 dagligen med sorg konstaterats af hvar och en, som har att skaffa
 med vattenfrågor. Det är icke en dag för tidigt, att ett »hydrografiskt
 institut» kommer till stånd. Hvad ekonomisk vinst skulle icke ut-
 arbetandet af ett regleringsförslag för våra förnämsta sjöar och
 älfvar medföra? Men hur skall sådant åstadkommas utan initiativ
 uppifrån? Vidare hafva vi vattenvägarne, hvilkas betydelse under
 den intensiva järnvägsbyggnadsperioden underskattats, men hvilka
 nu åter kommit till sin rätt.»

Jag har intet yrkande att göra utan har blott velat framföra
 ett tack till konstitutionsutskottet, för att utskottet tänkt på den
 af mig berörda frågan, och jag ber att få påpeka detta till ledning
 för dem, som i framtiden komma att få sig anförtrodt uppdraget
 att utarbete en ny departementalstadga.

Herr Enhörning: Det synes mig, att utskottet i sin mo-
 tivering här varit så välvilligt mot motionen, att utskottet bort
 kunna komma till något annat resultat än att helt enkelt af-
 styrka densamma. Emellertid har frågan med den motivering,
 som utskottet lämnat, fallit framåt, och det är vackert så, tycker
 mången, mången åter något annat.

Det är för visso icke synnerligen angenämt att opponera mot ett utskott, som af en ärad talare för kort tid sedan betecknades såsom icke blott »det förnämsta» utan äfven »det förnäma». Men i dessa tider, då man så mycket talar om denna kammares demokratisering och då alldeles nyss en demokratisk fläkt genomströmmat densamma, nämligen vid behandlingen af rangfrågan, vågar jag icke allenast hysa en från utskottet afvikande uppfattning beträffande dess kläm, utan äfven framhålla, att orsaken till utskottets afvisande hållning i denna fråga synes mig, om man läser mellan raderna, vara att finna i den ovilja, som man på sina håll hyser för att komma med alltför många skrivelser till Kungl. Maj:t. Men vill man något, så får man icke vara för njugg på skrivelser, det är min erfarenhet som köpman, och om man går tillbaka till vår tideräknings början, så finner man, att aposteln Paulus icke drog i betänkande att skriva tvenne bref till de Korintier, och humorn påstår, att han skref det senare därför att han icke erhöll svar på det förra. Då man nu — tack vare en väsentligt förbättrad postgång — kan antaga, att Kungl. Maj:t ännu icke till Riksdagen aflätit svar på fjolårets skrivelse med hemställan »om utarbetande af förslag till inrättande af ett nytt statsdepartement, omfattande handel, industri och sjöfart», så synes det mig, att man nu icke borde hysa alltför stor fruktan för en skrivelse till Konungen, ty en utredning af denna fråga kunde, såsom reservanterna också föreslå, »verkställas i sammanhang med utarbetande af förslag till inrättande af ett nytt departement för handel, industri och sjöfart, äfvensom af en högsta administrativ domstol». Det säges om vår nuvarande regering, att den är mycket initiativkraftig; och att döma af antalet kungl. propositioner utvecklar den en alldeles ofantlig energi. Men man har också sett, att regeringen har förväntningar på Riksdagen i samma riktning, och då nu initiativ finnes, hvarför icke då omsätta det i handling?

Andra Kammaren har visserligen bifallit utskottets hemställan, men det är ju ingen anledning för oss att göra detsamma. I stället böra vi fortfarande visa våra demokratiska tendenser genom att bifalla reservationen. Stödjande mig på utskottets motivering, vågar jag, herr grefve och talman, yrka afslag på dess hemställan och bifall till reservationen.

Herr Nyström, Carl: Andra Kammaren har med 117 röster mot 77 godkänt konstitutionsutskottets hemställan och sålunda afslagit motionen. Jag är ledsen öfver, att konstitutionsutskottet icke hade till sitt förfogande de argument, som här nyss framställdes, om, huru det är vanligt i köpmannakretsar att icke spara på skrivelser, och om aposteln Paulus' föredöme. Jag tviflar dock på, att utskottet, äfven om det haft dessa förebilder för ögonen, skulle ha handlat på annat sätt, än det gjort. Då nu saken i alla händelser är fallen, torde kammaren finna, att hvad vi sysselsätta oss med blott

Ang. inrättande af ett nytt statsdepartement.
(Forts.)

Ang. inrättan- är ett stycke talöfning. Jag lofvar, att mitt bidrag skall blifva
de af ett nytt så kort som möjligt.
statsdeparte-
ment.
(Forts.)

Saken är den — och detta är allvarliga argument och icke något skämt — att vi icke kunna göra det klart för oss, huru det skulle vara möjligt att under en enda statsrådshatt sammanfatta en sådan mängd olika ärenden, som i det nya departementet skulle förekomma — sociala, ekonomiska, legislativa, sanitära och mångfaldiga andra. Hvar skulle man finna en sådan polyhistor till statsråd, som kunde bemästra ett dylikt både väldigtt och brokigt område? För resten är det alldeles klart, att det här kanske icke så mycket gäller att få en sådan målsman för dessa olika områden, utan snarare att få ett nytt statsråd, en ny plats för en politisk person, en ny insats i spelet. Detta är emellertid för mig åtminstone en alldeles främmande konsideration, ehuru man tydligen ser, att det pekar därhän. Det är sant, att det finnes en teori, att blir man bara statsråd, så kommer nog dugligheten af sig själf. Men den teorien är oviss, och då utsikterna för departementets eventuella innehafvare ännu icke synas vidare klara, torde det vara skäl att dröja med saken och i stället lita till de andra utvägar, som stå eller komma att stå till buds, nämligen att inrätta ett nytt departement för handel, sjöfart och näringar och framförallt en administrativ högsta domstol, hvarigenom utan tvifvel statsrådet skulle lättas från en mängd ärenden, så att därefter de i motionen berörda ärendena efter en ny praktisk fördelning af det kvarvarande materialet ingalunda komme att sakna dugliga målsmän. Då finnes utsikt att hvarje särskildt slag af desamma erhåller fullt sakkunnig och lämplig behandling; och för att vinna detta i stället för att opraktiskt sammanföra dem i en enda massa, har utskottet funnit sig böra afstyrka motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Jag hade knappast trott, att några funderingar funnes på andra departement än det, hvarom Riksdagen i fjol skref till Kungl. Maj:t, nämligen om ett departement för handel, industri och sjöfart. Det är hvad vi främst behöfva och snart behöfva, och det är att beklaga, att Kungl. Maj:t icke redan detta år varit i tillfälle att framlägga förslag därom. Emellertid hoppas jag, att Riksdagen icke måtte fästa afseende vid ett sådant förslag, som det under öfverläggningen framställda, eller att det icke på något sätt må komma i vägen för det vida nödvändigare, nämligen det departement, som jag nyss talade om. Jag ber således att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Beckman m. fl. vid ut-

låtandet afgifna reservation; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Billing erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har varit vänlig att lofva mig svar på en fråga, som jag känt mig uppfordrad att till honom framställa. *Interpellation i fråga om ett skolreglemente.*

Enligt gällande folkskolestadga tillhör det hvarje skoldistrikts skolråd att för skolorna inom distriktet upprätta ett skolreglemente. Dessa reglementen skola granskas och eventuellt godkännas af vederbörande domkapitel. Domkapitlen — jag förmodar allesamman — upprätta för att underlätta uppgörandet af dessa reglementen, hvilka äro ganska svåra att uppgöra, ett normalreglemente, som följes med de förändringar, som kunna betingas af de lokala förhållandena. Nu har det händt i en församling i Lunds stift — det har anmälts för mig under innevarande påskferier —, att skolrådet, däri, enligt hvad för mig uppgifvits, en socialistiskt sinnad folkskollärare är vice ordförande och socialdemokraterna utgöra pluraliteten, uppgjort förslag till ett skolreglemente, därvid man ej följt det tryckta formulär, som domkapitlet ombestyr och som till underlättande af arbetet med uppgörande af dylika reglementen allmänt plägar användas. När man sökte komma underfund med hvad orsaken härtill kunde vara, befanns det, att skolrådet ej ville intaga tre bestämmelser, som domkapitlet insatt i normalreglementet och hvilka lyda sålunda: »lärare åligger:

1:o) att utföra sin läraregärning i enlighet med bestämmelserna i F. S. § 29 och § 44: 1,

2:o) att med allt allvar söka uppfostra sina lärjungar till sann gudsfrukten, väcka och nära hos dem kärlek till rätt och sanning samt vördnad för öfverhet, lag och ordning, aktning och hörsamhet mot skolråd och andra, som äro satta i föräldrars ställe, äfvensom att själf mot lärjungarne öfva hänsynfullhet och rättvisa,

3:o) att särskildt med allvar vinnlägga sig om väckandet och underhållandet af vördnad för församlingens gudstjänst och heliga handlingar samt i dessa stycken själf lämna godt och efterföljansvärdt föredöme.»

Det synes, som om ingen skulle kunna hafva något skäl att undandraga sig att införa detta i reglementet eller att såsom lärare underkasta sig dessa bestämmelser. När nu vederbörande skolinspektör gjorde anmärkning häremot och sade, att naturligtvis komme domkapitlet att införa dessa bestämmelser i reglementet, så gafs honom till svar: »ja, det kan ju domkapitlet göra, men vi hafva i ecklesiastikdepartementet erhållit försäkran om att, om domkapitlet det gör, och besvär däröfver anföras, så komma dessa besvär att af Kungl. Maj:t bifallas.» Det förekommer mig fullständigt otänkbart, att någon sådan försäkran skulle kunna gifvas, detta både af formella och reella grunder. Men då en sådan uppfattning har gjort sig gällande, har jag ansett, att det yore

Interpellation berättigadt att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa en enkel fråga: har någon försäkran i sådant
fråga om ett syfte gifvits?
skolreglemente.

(Forts.)

Herr statsrådet Berg: A det af herr biskop Billing framställda spörsmålet får jag lämna det svar, att ifrågavarande ärende varit mig obekant, intill dess det i dag på middagen af honom för mig relaterades, samt att jag redan af denna grund naturligtvis icke afgifvit eller kunnat afgifva någon sådan försäkran, som af honom omnämndes.

Herr Billing: Jag tackar herr statsrådet för detta svar. Det innehöll hvad jag kände mig fullt förvissad om att det skulle innehålla, och jag läser också bakom detta svar, att herr statsrådet för sin del ingalunda skulle gilla, om lärarne skulle vilja undandraga sig de ifrågavarande skyldigheterna, eller ett åtgörande, som skulle ge stöd åt ett sådant undandragande. Jag förstår ju, att herr statsrådet på rent formella grunder icke nu kan säga, hur ett besvärsmål i en sådan fråga skulle komma att afgöras, men jag är viss om herr statsrådets mening i själva sakfrågan.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 62, i anledning af vissa af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar;

n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användning af vissa uppkomna besparingar å extra anslag till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens järnvägar;

n:o 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående dödande af två till säkerhet för beviljade statslån i Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolags och Slite—Roma järnvägsaktiebolags järnvägar meddelade inteckningar;

n:o 65, angående beviljande af anslag till låneunderstöd för enskilda järnvägsanläggningar;

n:o 66, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till vissa hamnarbeten;

n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen af Strömstad—Skee järnväg;

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afsättande af medel till pensionering af statens järnvägars personal;

n:o 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående be-
redande af lånemedel för fortsatt utveckling af statens telefon-
väsende; samt

n:o 70, angående anslag till fortsättande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd;

2:o) angående inköp af mark från Säfveåns aktiebolag till bangårdsanordningar i Göteborg;

3:o) angående anslag till påbörjande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan samt angående uppgörelser med enskilda vattenverksägare därstädes m. m.;

4:o) angående förläggande af en skeppsgossekår till Marstrand; samt

5:o) angående försäljning af mark från lotten n:o 1 af Dalby kungsgård i Malmöhus län.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående en inkomstskatt för år 1907.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 85, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående upplåtande af en del utaf Bodens kronopark för landtförsvarets behof;

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående alderstillägg å lönen för jägmästaren i Marks revir Axel Fabian Kindstrand;

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning af vissa till kungsgården Sundbyholm n:o 1 med underlydande i Södermanlands län hörande områden;

n:o 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning af ett till skattehemmanen Förarp Norregård och Förarp Södergård i Kronobergs län hörande område; samt

n:o 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning af en till indragna kronofogdebostället Yllesta n:o 2 i Västmanlands län hörande lägenhet;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 7, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för lärare vid folkskolor m. m., dels ock nio med föranledande af propositionen väckta motioner; och

n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om statsbidraget för aflönande af vikarie för lärare vid småskola eller mindre folkskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

bevillningsutskottets betänkande n:o 13, i anledning af väckt motion om tull å mursten och taktegel; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873;

n:o 43, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till lag om dödande af bortkomna handlingar; och

n:o 44, i anledning af väckt motion angående ändringar i sjölagen i fråga om upptagande af sjöförklaring m. m.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,55 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
